

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Obraz Saladina v první knize originálu

kroniky an-Nawádir

Vladimír Grulich

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Diplomová práce

Obraz Saladina v první části originálu kroniky

an-Nawádir

Vladimír Grulich

Vedoucí práce:

Mgr. Ivan Ramadán

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Konzultant:

Nejood Al-Rubaye

Högskolan Dalarna, Švédsko

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literatury.

Plzeň, květen 2013

.....

Za pomoc při tvorbě této práce bych rád poděkoval paní Nejood Al-Rubaye a také panu Mgr. Ivanu Ramadánovi.

Obsah

1	ÚVOD	7
2	BÁHÁ'U-D-DÍN IBN ŠADDÁD.....	9
	2.1 Život Bahá'u-d-Dína ibn Šaddáda.....	9
	2.2 Dílo Bahá'u-d-Dína ibn Šaddáda.....	14
	2.2.1 Dalá'ilu-l-ahkám	14
	2.2.2 Maldža'u-l-hukkám ʿinda iltibási-l-ahkám.....	14
	2.2.3 Durús fi-l-hadíth	14
	2.2.4 Kitábu-l-ʿasá'.....	14
	2.2.5 Fádá'ilu-l-džihád	15
	2.2.6 Asmá'u-r-ridžál al-ladhína fi-l-muhadhdhib li-š-šírází	15
	2.2.7 An-Nawádir as-sultáníja wa-l-mahásin al-júsúffija.....	15
3	KRONIKA AN-NAWÁDIR.....	15
	3.1 Manuskripty kroniky an-Nawádir a jejich datace	16
	3.2 Edice a překlady kroniky an-Nawádir.....	17
	3.3 Edice kroniky an-Nawádir od Džamálu-d-Dína aš-Šajjála	18
4	OSOBNOSTI PRVNÍ KNIHY KRONIKY AN-NAWÁDIR.....	19
	4.1 Saladin	19
	4.2 Qádí al-Fádil.....	23
	4.3 Takíju-d-Dín	24
	4.4 Al-Malik al-ʿÁdil	25
	4.5 Al-Malik az-Záhir.....	25
	4.6 Al-Malik al-Afdal	26
	4.7 Al-Malik al-ʿAzíz.....	26

4.8 Al-Háfiz al-Isfahání	27
4.9 As-Suhrawardí.....	28
5 PŘEKLAD PRVNÍ KNIHY KRONIKY AN-NAWÁDIR	29
5.1 Část první.....	29
5.2 Zmínka o jeho narození	30
5.3 Zmínka o tom, čeho jsme byli svědky z jeho neutuchajícího lpění na náboženských pravidlech a jeho dohlížení na právní záležitosti	31
5.4 Zmínka o jeho spravedlnosti.....	38
5.5 Zmínka o jeho štědrosti.....	43
5.6 Zmínka o jeho hrdinství.....	45
5.7 Zmínka o jeho zájmu o džihád	48
5.8 Zmínka o jeho trpělivosti a obětování sebe sama, aby si získal u Boha odměnu	51
5.9 Zmínění stručných zpráv o jeho shovívavosti a odpuštění ...	55
5.10 Zmínka o jeho zachování rytířskosti	59
5.11 Reflexe vyobrazení Saladina v první knize an-Nawádiru	65
6 KOMPARACE UDÁLOSTÍ V PRVNÍ KNIZE KRONIKY AN- NAWÁDIR SE STEJNÝMI UDÁLOSTMI V KRONICE ITINERARIUM	67
6.1 Saladinův původ, rodina a mládí	68
6.2 Pochod Richarda I. Lví srdce na Jeruzalém	70

6.3 Stažení Saladinova vojska u Jaffy	74
6.4 Zajetí Guye z Lusignanu a Renauda ze Châtillonu a Renaudova poprava Saladinem	76
7 ZÁVĚR	79
8 RESUMÉ	82
9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	83

1 ÚVOD

Cílem práce je zjistit, jak první kniha kroniky *an-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúfija*¹ (1228/1229; dále jen *an-Nawádir*) od Bahá'u-d-Dína ibn Šaddáda pohlíží na osobnost Saladina a dále pak provést komparaci pohledů na Saladina obsažených v první knize kroniky *an-Nawádir* a kronice *The Chronicle of the Third Crusade: The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*² (1997; dále jen *Itinerarium*) v rámci vybraných historických událostí.

Oba výše uvedené komparované subjekty pocházející z období třetí křížové výpravy. První pramen, první kniha kroniky *an-Nawádir*, bude zástupcem arabské historiografie, druhý pramen, latinská kronika *Itinerarium*, bude zástupcem západní historiografie. Oba komparované subjekty budou porovnávány na historickém pozadí, které bude danou historickou událost uvádět do kontextu.

Pro lepší pochopení toho, jak je Saladin v první knize kroniky *an-Nawádir* vyobrazen poslouží překlad první knihy kroniky *an-Nawádir* z arabštiny do češtiny, který bude vyhotoven v kapitole č. 5.

Jedním z hlavních důvodů, proč byla použita první kniha kroniky *an-Nawádir* v rámci pochopení Saladinovy osobnosti byl fakt, že první kniha se soustředí pouze a jen na popis vlastností a charakteristiku Saladinovy osobnosti. Právě z této části³ kroniky *an-Nawádir* se dozvídáme detailní informace o Saladinově povaze, jeho dětech, otci, mládí, nemocích aj. První kniha kroniky *an-Nawádir* tedy poskytuje neocenitelné a nepostradatelné zprávy o Saladinově osobnosti. Francesco Gabrieli, autor monografie *Křížové výpravy očima arabských kronikářů* o kronice *an-*

¹ IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúfija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964. Volný překlad „*an-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúfija*“ do češtiny by zněl „Sultánské vzácnosti a Josefovské ctnosti“.

² *The Chronicle of the Third Crusade. The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*. Aldershot: Ashgate, 1997.

³ Kronika *an-Nawádir* se dělí na dvě části: první a druhou knihu.

Nawádir praví: „Představuje nejúplnější portrét muslimského vojevůdce...“⁴

Práce je rozdělena do pěti kapitol. První kapitola si klade za cíl reflektovat život a dílo autora první knihy an-Nawádiru Bahá'u-d-Dína ibn Šaddáda. Jako hlavní pramen pro tuto kapitolu byla použita předmluva káhirskeho vydání kroniky an-Nawádir od Džamálu-d-Dína aš-Šajjála⁵ (1964).

Ve druhé kapitole je charakterizována samotná kronika, její edice, překlady a manuskripty. Základními prameny pro tuto kapitolu byly předmluva káhirskeho vydání kroniky od Džamálu-d-Dína aš-Šajjála, anglický překlad kroniky *Rare and Excellent History of Saladin*.

Třetí kapitola popisuje vybrané osobnosti první knihy kroniky an-Nawádir. Pro tuto kapitolu byly jako hlavní prameny použity knihy *Saladin a počátky džihádu*⁶ (2009) a *Ibn Khallikan's bibliographical dictionary Vol. II.*⁷ (1843, 2010).

Čtvrtá kapitola se zabývá vyhotovením překladu kroniky an-Nawádir z arabštiny do češtiny. Překlad byl vyhotoven z již uvedené káhirske edice kroniky an-Nawádir z roku 1964 s předmluvou a komentářem Džamálu-d-Dína aš-Šajjála.

Pátá kapitola se zabývá komparací událostí obsažených v první knize an-Nawádiru s stejnými událostmi z *Itineraria*. Komparace probíhá na historickém pozadí, která dané události uvádí do historického kontextu. Následně dochází k analýze dosažených výsledků.

⁴ GABRIELI, Francesco. *Křížové výpravy očima arabských kronikářů*. Praha: Argo, 2010, s. 26.

⁵ IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúffija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964.

⁶ HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet 2009.

⁷ KHALLIKAN, Ibn. *Ibn Khallikan's bibliographical dictionary: Vol. II*. Paris: Oriental translation fund of Great Britain and Ireland, 1843 a KHALLIKAN, Ibn. *Ibn Khallikan's Bibliographical Dictionary: Vol. II*. New York: Cosimo Classics, 2010.

2 BÁHÁ'U-D-DÍN IBN ŠADDÁD

Následující kapitola si klade za cíl reflektovat život a dílo Bahá'u-d-Dína ibn Šaddáda. Ten byl ve své době uznávaným soudcem, diplomatem, lektorem a spisovatelem. Mimo kroniky an-Nawádir, která je jednou z nejdůležitějších životopisných kronik týkajících se Saladina, je autorem i několika dalších studií, jejichž obsah se většinou zabíral náboženskou tematikou.

2.1 Život Bahá'u-d-Dína ibn Šaddáda

Autorem kroniky an-Nawádir je Bahá'u-d-Dín abú-I-Mahásin Júsúf bin Ráfí^c bin Tamím známý jako ibn Šaddád. Dědeček Bahá'u-d-Dína z matčiny strany nesl jméno Šaddád. Když byl Bahá'u-d-Dín malý, zemřel mu otec a on se dostal do péče strýců z matčiny strany, synů Šaddádových. Od nich pak přejal ibn Šaddád, aby tak poukázal na rodovou spřízněnost s těmito strýci.

Bahá'u-d-Dín ibn Šaddád se narodil roku 1145 v Mosulu a zemřel roku 1234⁸ v Allepu. Na svá první studia nastoupil v Mosulu, kde se procvičoval v memorování Koránu, dále se vzdělával v *hadíthech*⁹, *tafsíru*¹⁰, *fiqhu*¹¹ a literatuře. Po dokončení studií v Mosulu se přihlásil do slavné instituce zvané *al-Madrasa*¹² *an-nizámíja*. Tato škola se nacházela v Bagdádu. Bahá'u-d-Dín zde krátce po svém příjezdu získal v roce 1171 post odborného asistenta. O čtyři roky později se vrátil zpět do Mosulu,

⁸ V své předmluvě uvádí aš-Šajjál chybně datum 1239 (IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultáníja wa-l-mahásin al-júsúfíja*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 1).

⁹ Hadíth je základní součástí sunny neboli islámské tradice a jedná se o zprávu o činech a výrocih proroka Muhammada a jeho druhů, přičemž tato zpráva byla předávána z generace na generaci prostřednictvím tzv. tradentů (KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2006, s. 47-49).

¹⁰ Vědní obor zabývající se náboženským právem šarí^cou (KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2006, s. 118).

¹¹ Jedná se o exegezi Koránu (KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2006, s. 34).

¹² Arabské slovo madrasa (pl. madáris) znamená škola.

kde se stal učitelem v madrase založené *qádím*¹³ Kamálu-d-Dínem abú-l-Fádilem Muhammadem bin aš-Šahrazúrim. Za nějakou dobu jeho věhlas začal strmě stoupat, a proto ho mosulský *atabeg*¹⁴ pověřil postem velvyslance nejdříve u Abbásovců v Bagdádu, později u Saladina.

Roku 1188 odjel Bahá'u-d-Dín ibn Šaddád splnit *hadždž*¹⁵. Při své cestě nazpátek si naplánoval navštívit Jeruzalém, který byl před nedávnem znovu získán¹⁶ Saladinem. Před návštěvou Jeruzaléma se nejdříve zastavil v Damašku. Saladin, který byl v této době zaneprázdňen dobýváním pevnosti Kawkab¹⁷ se dozvěděl o příjezdu Bahá'u-d-Dín ibn Šaddáda do Damašku, a jelikož jej znal z doby jeho dřívějšího působení jako velvyslance, nechal si ho k sobě povolat. Podle dochovaných zpráv spolu oba měli předčítat hadíthy ze sbírky al-Buchářího¹⁸. Již v rámci tohoto setkání Saladin požádal Bahá'u-d-Dína ibn Šaddáda, aby vstoupil do jeho služeb, nicméně ten namísto toho odcestoval do Jeruzaléma. Když potom odjel z Jeruzaléma zpět do Damašku, požádal Saladina o svolení, aby se mohl vrátit do Mosulu, kde by opustil své úřady a věnoval se pouze studiu. Tuto prosbu Saladin zamítl, neboť chtěl, aby Bahá'u-d-Dín ibn Šaddád konečně vstoupil do jeho služeb. Ibn Šaddád během svého působení v Damašku sepsal knihu *Fadá'ilu-l-džihád*, která Saladina doslova uchvátila. Posléze oficiálně vstoupil do služeb k Saladinovi. Saladin ho nechal jmenovat vojenským *qádím* a *qádím* pro Jeruzalém.

¹³ Qádí (pl. qudát) je titul označující soudce v oblasti náboženského práva šarí'a. Qádí je také chápán jako ochránce bezbranných věřících např. nezletilých nebo vdov (HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet 2009, s. 248).

¹⁴ Původně označoval turecký titul atabeg osobu regenta za nezletilého vládce. Později se tento titul vžil pro toho, kdo vládl v daném městě (HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet 2009, s. 247).

¹⁵ Jedná se o povinnost každého muslimského muže i muslimské ženy vykonat alespoň jednou za život pouť do Mekky (KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2006, s. 110).

¹⁶ Jeruzalém byl znovu dobyt Saladinem 2. října 1187 (BRIDGE, Antony. *Křížové výpravy*. Praha: Academia, 1995, s. 148).

¹⁷ Tuto pevnost Saladin dobýval a úspěšně dobyl v roce 1188 (HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet 2009, s. 181, 183).

¹⁸ Celým jménem Abú Abdulláh Muhammad bin Ismá'il al-Bucháří. Al-Bucháří zemřel v roce 870 a jedná se o jednoho z nejvýznačnějších editorů sbírek hadíthů. Jeho sbírka hadíthů se jmenuje *Správná sbírka* (KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2006, s. 52).

Bahá'u-d-Dín ibn Šaddád zůstal ve službách svého pána až do Saladinovy smrti.

Po Saladinově skonu hrál Bahá'u-d-Dín ibn Šaddád důležitou roli v rámci sbližování a usmiřování Saladinových potomků. Někdy v letech 1194 až 1195 byl jmenován vládcem Allepa az-Záhirem qádím pro toto město a zároveň jeho regentem. Význačný historik ibn Challikán o ibn Šaddádově správcovství praví: „*Toho času bylo v Alepu málo madras a až na pár výjimek žádní ʿulamá*¹⁹. *I staral se výše zmíněný abú-l-Mahásin o nápravu poměrů v Alepu. A shromáždil ʿulamá' a za jeho dnů bylo založeno mnoho madras.*“²⁰ Vládce Allepa az-Záhir udělil ibn Šaddádovi v léno rozsáhlou držbu, z níž mu plynuly velké zisky. A protože ibn Šaddád se nikdy neoženil²¹, neměl rodinu ani syna, většina jeho bohatství byla použita pro výstavbu madrasy v Alepu, jež se zaměřovala na výuku v rámci šáfiʿovské²² právní školy. Tato škola byla postavena naproti Madrase Núru-d-Dína Mahmúda Zankího. Vedle nově vystavěné madrasy nechal ibn Šaddád vybudovat centrum pro výuku hadíthů a mezi oběma madrasami byla vztyčena hrobka, do níž byl později pochován.

Jak již bylo uvedeno, Bahá'u-d-Dín ibn Šaddád sehrál význačnou roli v rámci interní politiky mezi potomky Saladina. Z tohoto důvodu většinou cestoval mezi Káhirou a Allepem. Káhiru navštívil v letech 1196/97 (593), 1210/11 (608), 1216/17 (613), 1231/32 (629). A právě v roce 1231/32 (629) byl vedoucím členem delegace směřující do Egypta za účelem svatby vládce Allepa al-ʿAzíze az-Záhira s dcerou egyptského panovníka al-Kámila Muhammada. Delegace měla za úkol

¹⁹ ʿÁlim (pl. ʿulamá') znamená v arabštině učenci. V náboženském slova smyslu se jedná o učence zabývajícími se islámem.

²⁰ IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúffija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 8

²¹ Richards ve své předmluvě uvádí, že ibn Šaddád si oženil celkem dvakrát, přičemž obě jeho manželky byly sestry (IBN SHADDÁD, Bahá' al-Dín. *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashagate, 2002, s. 2).

²² Šáfiʿovská právní škola je jednou ze čtyř právních škol islámu. Byla založena Muhammadem bin Idrísem aš-Šáfiʿím. Tento právní směr byl oblíbený zejména na dvoře Abbásovců. Dnes

v Káhiře doprovodit nevěstu do příbytku al-^cAzíze a zúčastnit se svatební ceremonie.

Jak stárnul, odstoupil Bahá'u-d-Dín ibn Šaddád z veřejné sféry. Věnoval se zejména náboženskému životu a pořádal soukromé lekce pro přátele, návštěvníky a žáky, kteří se u něj doma scházeli. Bylo to právě v jeho posledních dnech, kdy ho doprovázel historik ibn Challikán, jenž ve svém díle *Wafaját al-a^cján* popsal poslední etapu života ibn Šaddáda takto: *„Poslouchali jsme od něj hadíthy a scházeli se v jeho domě. Měl pro sebe speciální místnost a nikde jinde nesesedával než v ní, ať už bylo léto, nebo zima. Staroba se do něj výrazně otiskla, až byl slabý jako malé ptáče. Všechny pohyby při modlení, ale i jiné pohyby, mu dělaly obrovské potíže. Nachlazení mu zastřelo mysl. Vůbec neopouštěl svou verandu. V zimě tam měl v krbu oheň, ze kterého vycházel silný žár. A přesto všechno byl stále nachlazený, i když měl na sobě čepici, šálu, mnoho vrstev oblečení, pod ním byla pohodlná matrace, přes kterou byl přetažen koberec s drahými trásněmi. Byl na tom tak zle, že když jsme ho našli, ani necítil jakou má horečku a trápení, protože ho naprosto ovládla zimomřivost. Na páteční modlitbu vycházel pouze za horkého počasí. A pokud se modlil, skoro u toho spadl a stálo ho to značné úsilí.“*²³

Avšak mimo ibn Challikána zde byli i jiní jeho současníci, kteří se ve svých dílech zmínili o ibn Šaddádovi. Mezi ně patřil kupříkladu historik abú Šáma²⁴. Ten ve své knize *adh-Dhajl ^cala-r-rawdatajn* uvádí o smrti Bahá'u-d-Dína ibn Šaddáda následující: *„A v tomto roce zemřel v Allepu qádí Bahá'u-d-Dín ibn Šaddád. Patřil mezi vůdčí osobnosti Allepa a lidé z něj měli užitek. Kdysi jsem se s ním sešel v Damašku a on mi potvrdil*

převládá šáfi^covská právní škola v Egyptě, v jižní Arábii, Indonésii a ve východní Africe (KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2006, s. 120).

²³IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúffija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 8.

²⁴ Celým jménem Abú-l-Qásim Šihábu-d-Dín ^cAbdu-r-Rahmán bin Ismá'íl bin Íbráhím al-Muqaddisí ad-Dimašqí žil v letech 1202 až 1267. Narozen a pohřben v Damašku (Oficiální webové stránky knihovny al-Maktaba aš-Šámila, dostupné z: <<http://shamela.ws/index.php/author/754>> [12. 3. 2013]).

vše, co se tradovalo. Potom jsem o něm vše sepsal – Bůh mu buď milostiv – v Egyptě pod kopulí mešity al-Imám aš-šáfi^{c25} v roce šestistém dvacátém osmém.“²⁶

Dalším současníkem Bahá'u-d-Dína ibn Šaddáda, který se o něm zmiňuje ve své sbírce *Mufarridžu-l-kurúb fi-l-achbár baní Ajjúb*, byl historik²⁷ Džamálu-d-Dín Muhammad bin Sálím bin Wásil²⁸. Bin Wásil odcestoval v roce (627) do Allepa, aby se zde vzdělával v místních madrasách a knihovnách. Byl zde do roku (628), kdy se během této doby snažil poznat místní ^culamá', zejména pak Bahá'u-d-Dína ibn Šaddáda, což se mu podařilo. Ve své sbírce pak popisuje, jak tato setkání probíhala. Dále ibn Wásil zmiňuje praxi v madrase založené ibn Šaddádem: „*Pouze samotný qádí Bahá'u-d-Dín dával lekce ve své madrase. Když zestárl a zeslábl, zbyli pouze odborní asistenti, kterým byla každý den předčítána látka. Nikdo nedával v madrase lekce do té doby, než zesnul. Byl jsem v Allepu v letech (627) a (628) a všechno to v madrase probíhalo tak, jak jsem výše uvedl.*“²⁹ Ibn Wásil se ve svém díle také zmiňuje až o téměř nadpřirozených činech ibn Šaddáda. Vypráví o situaci, jejímž byl přímým svědkem. V Allepu toho času přestalo pršet a zvedly se ceny. Lidé se jali prosit za déšť a Bahá'u-d-Dín ibn Šaddád stál v jejich čele. Ibn Wásil uvádí: „*A v tomto roce v Allepu přestalo pršet a navýšily se ceny. I vyšel lid k hoře, aby prosili za déšť. Bahá'u-d-Dín bin*

²⁵ Jedná se o mauzoleum v Káhiře situované na hřbitově *al-Qafara as-sughrá'*. Stavba mauzolea byla zahájena Saladinem a dokončena sultánem al-Kámilem. Jednalo se o hrobku pro zakladatele šáfi'ovské právní školy, který byl již v této práci stručně charakterizován (Oficiální webová stránka organizace Museum with no Frontiers, dostupné z: <http://www.discoverislimcart.org/database_item.php?id=monument;ISL;eg;Mon01;6;en> [12. 4. 2013]).

²⁶ IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúffija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 9.

²⁷ IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúffija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 9.

²⁸ BIN WÁSIL, Džamálu-d-Dín Muhammad bin Sálím. *Mufarridžu-l-kurúb fi-l-achbár baní Ajjúb*. Qáhira: Dáru-l-qám.

²⁹ IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúffija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 9.

*Šaddád učinil prosbu za déšť a náhle začalo pršet a ceny trochu poklesly.*³⁰

2.2 Dílo Bahá'u-d-Dína ibn Šaddáda

Dílo Bahá'u-d-Dína ibn Šaddáda čítá vyjma kroniky an-Nawádir i několik nábožensky orientovaných studií. Ibn Šaddád se v těchto studiích zaměřoval kupříkladu na problematiku hadíthů (viz. 2.2.1, 2.2.3), dále se zabýval džihádem (viz. 2.2.5) či vytvořil příručku pro soudce v otázce komplikovaných případů (viz. 2.2.2).

2.2.1 Dalá'ilu-l-ahkám

Autor v tomto díle rozebírá hadíthy a odvozuje z nich jistá rozhodnutí. Rukopis lze nalézt v Národní knihovně v Paříži.

2.2.2 Maldža'u-l-hukkám ʿinda iltibási-l-ahkám

Rukopis lze nalézt ve dvou svazcích v káhirské knihovně *Dár al-kutub*.

2.2.3 Durús fi-l-hadíth

Tuto knihu Bahá' ad-Dín ibn Šaddád přednášel, když byl v roce 1231 v Káhiře za účelem svatby al-ʿAzíze az-Záhira s dcerou egyptského panovníka al-Kámila Muhammada. Rukopis uložen v Bodleian Library v Oxfordu.

2.2.4 Kitábu-l-ʿasá'

Rukopis pojednává a Mojžíšovi a faraónovi. Je uložený v knihovně Patna v Indii.

³⁰ IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúfija*. Qáhira:

2.2.5 Fádá'ilu-l-džihád

Kniha sepsána speciálně pro Saladina. Rukopis lze nalézt v knihovně Köprülü v Istanbulu.

2.2.6 Asmá'u-r-ridžál al-ladhína fi-l-muhadhdhib li-š-šírází

Kopii rukopisu lze nalézt v knihovně Walí'u-d-Dína Džáru-l-Iláha v Istanbulu. K opsání rukopisu došlo v 9. stol. hidžry, byl napsán starým písmem. Kopie má celkem 52 stránek o velikosti zhruba 13 krát 17 centimetrů. V Institutu arabských rukopisů v Káhiře při Arabské univerzitě *Ma^čhadu-l-machtútát al-^čarabíja bi-l-Qáhira at-tásí^č li-l-Džamá^ča al-^čarabíja* lze nalézt fotokopii z výše zmíněné kopie rukopisu.³¹

2.2.7 An-Nawádir as-sultáníja wa-l-mahásin al-júsúfíja

Toto dílo bude podrobněji zmíněno v následující kapitole (viz 3. kapitola)

3 KRONIKA AN-NAWÁDIR

Tato kapitola si klade za cíl reflektovat výše uvedenou kroniku známou také pod názvem *Sírat Saláhi-d-Dín*³². Budou zmíněny její manuskripty, doba jejich vzniku, dále pak edice kroniky a její překlady do cizích jazyků.

Maktabat chándžá, 1964, s. 10.

³¹ IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultáníja wa-l-mahásin al-júsúfíja*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 12-13.

³² IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultáníja wa-l-mahásin al-júsúfíja*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 14.

Protože se tato studie taktéž zabývá překladem první knihy arabského originálu kroniky an-Nawádir do češtiny, bude v této kapitole taktéž zmíněna arabská edice, z níž překlad do češtiny vycházel. Jedná se o edici vzniklou pod vedením Džamálu-d-Dína aš-Šajjála, která publikována v Káhiře roku 1964³³.

3.1 Manuskripty kroniky an-Nawádir a jejich datace

Podle pramenů existují nejméně dva manuskripty výše uvedené kroniky. Oba manuskripty jsou kopiemi originálu. Nejranější z manuskriptů je uložen v Berlíně. Tento manuskript byl podle dostupných údajů dokončen 27. července 1228.³⁴ Druhý manuskript se nachází v jeruzalémské knihovně *Maktabatu-l-masdzid al-aqsá'*. Badatelé se shodují na tom, že tento rukopis byl dokončen 6. června 1229. Jeruzalémský manuskript sestává z dvou set stran a jeho rozměry jsou 16 krát 23 centimetrů.³⁵

D. S. Richards ve svém překladu kroniky z roku 2002 uvádí, že oba rukopisy se v jistých detailech liší. Uvádí to na příkladu formule spojené s Jeruzalémem. Zatímco v Berlínském rukopise je Jeruzalém opatřen formulí „*Necht' ho Bůh ochrání*“³⁶, v Jeruzalémském rukopisu je Jeruzalém opatřen formulí „*Necht' ho Bůh nechá dobýt*“³⁷. Tyto formule dle D. S. Richardse jasně vypovídají o faktu, že pozdější rukopis z Jeruzaléma byl opisovateli aktualizován o soudobé dění. Před rokem 1229 byl Jeruzalém v držení Saladina, proto má formule z berlínského rukopisu takové znění, kdežto po roce 1229 se Jeruzalém dostal do rukou

³³ IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúffija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964

³⁴ IBN SHADDĀD, Bahā' al-Dīn. *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashagate, 2002, s. 5.

³⁵ IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúffija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 15.

³⁶ IBN SHADDĀD, Bahā' al-Dīn. *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashagate, 2002, s. 7

³⁷ IBN SHADDĀD, Bahā' al-Dīn. *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashagate, 2002, s. 7.

Fridricha II., kdy opisovatel kroniky dával svou formulí tuto okolnost jasně najevo.³⁸

3.2 Edice a překlady kroniky an-Nawádir

Prvním vydání kroniky doprovázené překladem do latiny bylo Shultensovo vydání v 18. stol. Kronika se později stala součástí monumentálního díla reflektující historii kruciát s názvem *Recueil des Historiens des Croisades*. Tato práce byla publikována v Paříži v letech 1841 a 1906. Pro studii *Historiens Orientaux* byla taktéž použita kronika Bahá'u-d-Dína ibn Šaddáda. Další z prací, kde je arabský text doprovázený francouzským překladem, je práce s názvem *Anecdotes et Beaux Traits de la Vie Sultan Yousof*.³⁹ V roce 1899/90 (1317) byl v Káhiře editován arabský originál kroniky pod vedením Muhammada Amína al-Chánadžího.⁴⁰ V roce 1897 byl učiněn překlad kroniky Bahá'u-d-Dína ibn Šaddáda do angličtiny, kdy dílo nese titul *The Life of Saladin by Beha ed-Din*. D. S. Richards, překladatel kroniky Bahá' ad-Dín ibn Šaddáda z roku 2002, který bude později zmíněn, tvrdí, že anglický překlad z roku 1897 vychází v zásadě z francouzského překladu práce *Recueil des Historiens des Croisades*.⁴¹ Oproti tomu editor arabského originálu kroniky an-Nawádir z roku 1964 Džamálu-d-Dín aš-Šajjál ve své předmluvě tvrdí, že anglický překlad z roku 1897 vychází z káhirského vydání kroniky z roku 1899/90 editovaného Muhammadem Amínem al-Chánadžím.⁴²

³⁸ IBN SHADDĀD, Bahā' al-Dīn. *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashagate, 2002, s. 7.

³⁹ IBN SHADDĀD, Bahā' al-Dīn. *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashagate, 2002, s. 7-8.

⁴⁰ IBN ŠADDĀD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúffija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 15, s. 14.

⁴¹ IBN SHADDĀD, Bahā' al-Dīn. *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashagate, 2002, s. 8.

⁴² IBN ŠADDĀD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúffija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 14.

Roku 1959 bylo pod záštitou egyptského Ministerstva kultury v Káhiře publikováno nové vědecky opatřené vydání kroniky an-Nawádir.⁴³ V roce 1964 editoval Džamálu-d-Dín aš-Šajjání v Káhiře další vydání kroniky. Za nejnovější překlad kroniky může být považován anglický překlad z roku 2002 od D. S. Richardse nesoucí název *The Rare and Excellent History of Saladin*.

3.3 Edice kroniky an-Nawádir od Džamálu-d-Dína aš-Šajjála

Pro vydání kroniky an-Nawádir editované Džamálu-d-Dínem aš-Šajjálem v roce 1964 posloužily dva hlavní prameny. Prvním z těchto pramenů byla káhirská edice kroniky z roku 1959. Tato edice vznikla na popud egyptské Komise pro historii při Nejvyšší radě pro péči o umění, literaturu a společenské vědy⁴⁴. Komise nechala vydat již zmiňovanou edici, aby aktualizovala a uctila památku Saladina. Jednalo se o novou a vědecky opatřenou edici. Vydáním nové edice bylo pověřeno egyptské Ministerstvo kultury. Druhým pramenem pro edici aš-Šajjála byl jeruzalémský manuskript.

Editor aš-Šajjál ve své předmluvě ke kronice tvrdí, že jeruzalémský manuskript objevil v podobě naskenovaných fotografií v Institutu arabských rukopisů, když pátral po pramenech kroniky z káhirské edice z roku 1959. Při pečlivém porovnávání kroniky z káhirské edice z roku 1959 a jeruzalémského manuskriptu aš-Šajjání zjistil, že v jeruzalémském manuskriptu je o čtvrtinu více informací, nežli v kronice z výše zmiňované káhirské edice z roku 1959.⁴⁵

⁴³ IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúffija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 14-15.

⁴⁴ *Ladžnatu-t-táríh bi-l-Madžlis al-a^clá' li-r^fájati-l-funún wa-l-ádáb wa-l-^culúm al-idžtimá^cija* (IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúffija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 14-15).

⁴⁵ IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúffija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 14-15.

4 OSOBNOSTI PRVNÍ KNIHY KRONIKY AN-NAWÁDIR

Tato kapitola si klade za cíl zmínit vybrané osobnosti první knihy kroniky an-Nawádir tak, aby byla usnadněna orientace v následném českém překladu první knihy kroniky an-Nawádir a také budou údaje z této kapitoly využity v rámci komparace událostí obsažených v kronice an-Nawádir se stejnými událostmi z kroniky Itinerarium.

4.1 Saladin

Celým jménem al-Malik al-Násir Júsúf ibn Nadžmu-d-Dín Ajjúb ibn Šádhí abú-l-Muzaffar Salláhu-d-Dín, jinak známý jako Saladin. Saladin

pocházel z rodu Ajjúbovců, což byl kurdský rod.⁴⁶ K Saladinově narození došlo někdy mezi 19. zářím 1137 až 8. zářím 1138. Přesné datum není známo, protože prameny uvádí rok 532 hidžry. Saladinův otec Ajjúb bin Šádhí byl velitelem pevnosti Tikrít, kterou získal do držení díky službám svého děda Bihrúzovi, správci Bagdádu.

Roku 1138 musel Ajjúb společně se svým bratrem Šírkúhem opustit Tikrít, protože Bihrúz je propustil ze služby kvůli dřívějším neshodám. Oba bratři a celá rodina odešli do Mosulu, kde našli útočiště u Zengího, kterému dříve Ajjúb poskytl službu, když Zengímu dopomohl k útěku přes řeku nedaleko Tikrítu. Roku 1138 vytáhl Zengí na Damašek, čehož Ajjúb využil a vstoupil do jeho služeb. I přestože Damašek roku 1138 odolal mosulskému atabegovi, Ajjúb bin Šádhí v rámci tohoto tažení obdržel od Zengího Ba^calbek, jehož byl pánem po následujících sedm let. Po zavraždění Zengího roku 1146 začal Ajjúb upadat v nemilost u Núru-d-Dína, Zengího syna a nástupce. Namísto Ajjúba si Núru-d-Dín oblíbil Šírkúha. Núru-d-Dína totiž rozčílilo, že po smrti Zengího vrátil Ajjúb Ba^calbek zpět Damašku. Když roku 1154 Núru-d-Dín dobyl Damašek, oba bratři se opět potkali, protože Šírkúh byl na straně dobyvatele, zatímco Ajjúb byl za hradbami města, a když slyšel, že se blíží Núru-d-Dín se svou armádou, začal obyvatele Damašku nabádat ke vzpouře.

Saladin vstoupil do armády ve svých čtrnácti letech poté, co opustil Damašek a zamířil ke svému strýci do Allepa. Ve svých osmnácti letech byl jmenován Núru-d-Dínem do vyššího postu v rámci správy Damašku a posléze vstoupil do jeho služeb jako důstojník.

Roku 1163 se Saladin společně se svým strýcem Šírkúhem poprvé vydali do Egypta, aby jménem Núru-d-Dína hájili zájmy nedávno sesazeného egyptského vezíra Šawára. Ten si totiž po své sesazení přišel stěžovat k Núru-d-Dínovi do Damašku a přislíbil mocnému zengíovci velkou odměnu, pomůže-li mu v boji za ztracený post egyptského vezíra. Jakmile byl však Šawár opětovně dosazen na svou

⁴⁶ NICOLLE, David. *Třetí křížová výprava 1191*. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 20.

dřívější pozici vezíra, odmítl splatit Núru-d-Dínovi slíbenou odměnu a navíc se spojil s jeruzalémským králem Amaurym v boji proti přítomným ajjúbovcům. Nakonec bylo mezi Amaurym a Šírkúhem uzavřeno příměří a Šírkúh se společně se svým synovcem vrátili zpět do Damašku. Šírkúhovy expedice do Egypta se opakovaly ještě v letech 1167 a 1168. Při poslední z nich Šírkúh vítězoslavně vstoupil do Káhiry a jeho neotřesitelné postavení vůči Šawárovi bylo uznáno i fátimovským chalífou. Zanedlouho poté byl Šawár na rozkaz Saladina zatčen a popraven. Šírkúh se tak stal novým egyptským vezír a exponentem nejen Núru-d-Dína, ale i egyptského fátimovského chalífy. Když v roce 1169 zemřel Šírkúh, Saladin nastoupil na jeho místo.⁴⁷

Roku 1173 zesnul Saladinův otec Ajjúb bin Šádhí. Saladin mezitím upevňoval svou pozici egyptského vezíra a postupně odsouval do pozadí fátimovského chalífu. Núru-d-Dín se Saladinovu vzestupu moci obával a snažil se jej přimět k podřízení se jeho autoritě. Nicméně se Saladin chytře vyhýbal osobnímu setkání s Núru-d-Dínem a to až do jeho smrti, která se odehrála 15. května 1174. Věděl totiž, že kdyby se s Allepským a Damašským vládcem setkal osobně, musel by přijmout podřízené postavení a možná se vzdát svého postu egyptského vezíra. Po Núru-d-Dínově smrti začíná Saladinova kampaň za ovládnutí Sýrie, především pak tří klíčových měst v oblasti: Damašku, Allepa a Mosulu. Potřeboval taktéž získat požehnání bagdádského chalífy. Kampaň za ovládnutí výše uvedených klíčových měst se ukázala jako velice náročný úkol. Jako první se Saladinovi podřídil Damašek se správcem al-Muqaddamem. V Allepu tou dobou vládl vnuk Núru-d-Dína zvaný ʿImádu-d-Dín ze Sindžáru. V Mosulu vládl jeho bratr ʿIzzu-d-Dín. Po zisku Damašku se Saladinovi podařilo získat i Aleppo, zatímco Mosul Saladin nedobyl, avšak získal příslib loajality a ʿIzzu-d-Dín uznal Saladina jako nového vládce Sýrie a Egypta. Toto tažení skončilo v březnu 1186.⁴⁸

⁴⁷ HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet 2009, s. 75-96.

⁴⁸ HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet 2009, s. 100-117, 131, 156.

V roce 1187 se odehrála bitva u Hattína mezi muslimy a křesťany, v níž křesťanské voje vedené Guyem z Lusignacu prohrály a Saladin se mohl radovat z rozhodujícího vítězství nad jeruzalémským králem. Toto vítězství mu totiž otevřelo bránu k dobytí Jeruzaléma, které se odehrálo ten samý rok. Zanedlouho poté padl Akkon, Caesarea, Hajfa, Toron, Jaffa aj. Mnoho uprchlíků se uchýlilo do Tyru, kam připlul i Konrád z Montferratu, který město houževnatě proti Saladinovi bránil a to až do doby, než připluli králové Anglie a Francie.⁴⁹ Mezitím Saladin v průběhu roku 1188 dobyl význačné křižácké hrady Safed, Kawkab, Kerak a aš-Šawbak. Ze severu Saladina mělo ohrozit početné vojsko římského císaře Fridricha I. Barbarossy. Říšský vojevůdce ale roku 1190 utonul v řece nedaleko Seleukie a jeho do té doby obávané voje se rozpadly. Když jeho syn Fridrich Švábský dorazil do Antiochie, měl s sebou už jen zdecimovanou a nedisciplinovanou skupinku vojáků.⁵⁰ Hlavní bojová linie však byla od roku 1189 pro Saladina u Akkonu. Zde byl silný přístav s muslimskou posádkou obležen Guyem z Lusignanu. Saladin tedy oblehl obléhatele a snažil se muslimské posádce v Akkonu pomoci. Situace se stala kritickou s příjezdem francouzského a zanedlouho poté anglického krále k branám Akkonu. Muslimská osádka se po hrdinském boji nakonec 12. července 1191 křižákům vzdala.⁵¹ Následovala bitva u Arsúfu, která skončila vítězstvím Richarda I. Lví srdce. Saladin nevěděl, zdali křižáci dále potáhnou na Jeruzalém, či na Askalon. V obavách před ztrátou Jeruzaléma nechal Askalon zbořit, aby tak křižáci nemohli tuto strategickou pevnost využít a všichni svou pozornost směřovali k Jeruzalému. Křižáci se mezitím usadili v Jaffě, kterou silně fortifikovali. Následovali mírové rozhovory mezi Humpreyem z Toronu, zástupcem Richarda I. a al-Ádilem, zastupujícím Saladina. Se Saladinem však také jednal prostřednictvím svých posílů i Konrád z Montferratu, který by výměnou za Sidon a Bejrút byl ochoten ukončit spojenectví s křižáky. V zimě se Richard vydal na Jeruzalém a jeho předsunuté jednotky obsadily strategickou pozici nedaleko Jeruzalému Bajt Núbá'. Richard se

⁴⁹ HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet 2009, s. 168-174.

⁵⁰ HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet 2009, s. 180-185.

nicméně stáhl do Askalonu, který znovu opevnil a použil pro odpočinek a přeskupení svých jednotek. Křižáci se však nevzdali svého snu dobýt Jeruzalém a 11. června opět dosáhly Bajt Núbá'. Nicméně kvůli neshodám uvnitř Richardova vojska se křižáci opětovně vzdali dobytí Jeruzaléma a stáhli se k Ramle. Saladin se pokusil získat Jaffu, zatímco byli křižáci v Akkonu. Podařilo se mu město téměř celé dobýt, avšak křižácká posádka v citadele vzdorovala až do chvíle, kdy se do města po moři dostal Richard první a město získal zpět. 1. září bylo uzavřeno příměří mezi Saladinem a Richardem, který odplul 9. října.⁵²

Saladin zůstal v Jeruzalémě až do Richardova odplutí. Posléze se vydal na inspekci svého panství, kdy nejdříve navštívil Nábul, po kontrole opevnění pokračoval do Bajsanu. Dále jel do Kawkabu, který rozkázal srovnat se zemí, aby jej křesťané v budoucnu nemohli případně dobýt a využít ve svůj prospěch. 19. října dorazil do Tiberiady. Potom ještě provedl inspekci pevností nacházejících se mezi Tiberiadou a Bejrútem, kam dospěl na konci října. 4. listopadu nakonec dorazil do Damašku. Zde v důsledku nepříznivého zimního počasí nachladil. V důsledku nemoci velmi zeslábl a musel ulehnout na lůžko. Saladin zemřel v Damašku brzy zrána 4. března 1193.⁵³

4.2 Qádí al-Fádil

Celým jménem Abú ʿAlí ʿAbdu-r-Rahím ibn ʿAlí al-Bajsání,⁵⁴ známý pod přízviskem Qádí al-Fádil. Jednalo se o osobního Saladinova historika. Narodil se roku 1135 v Askalonu. Základní vzdělání, které zahrnovalo memorování Koránu a poezii, získal Qádí al-Fádil v Askalonu. Posléze zamířil do Egypta hledat patrona pro své další vzdělání, kterého nakonec našel v osobě fátimovského kancléře ibn Challála. Qádí al-Fádil měl ovšem ve fátimovském chalífátu i přes vliv svého patrona problémy

⁵¹ NICOLLE, David. *Třetí křížová výprava 1191*. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 45-51.

⁵² NICOLLE, David. *Třetí křížová výprava 1191*. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 82-89.

⁵³ HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet 2009, s. 228-234.

⁵⁴ IBN SHADDĀD, Bahā' al-Dīn. *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashagate, 2002, s. 19.

nalézt vhodnou školu, protože byl sunnita. Dokonce se spekuluje o tom, že ani nezískal vzdělání qádího a titul qádí před jeho jménem je pouze titulem čestným. Svou kariéru zahájil al-Fádil v Alexandrii, kde byl zaměstnán v místní administrativní sféře jako písař. Za nějakou dobu se přesunul do Káhiry, kde pracoval taktéž v administrativní sféře. Po konci fátimovské vlády se al-Fádil dostal do Saladinových služeb.⁵⁵ Qádí al-Fádil sídlil po většinu času, kdy byl v Saladinových službách, v Egyptě.⁵⁶ Dva roky poté, co Saladin získal post egyptského vezíra, se qádí al-Fádil stal v roce 1171 hlavou egyptské justice. Když v roce 1174 zemřel Núru-d-Dín, qádí al-Fádil se v roli nejvyššího tajemníka vydal společně se Saladinem do Sýrie. Saladin zde musel prosadit své vůdčí postavení proti ostatním rivalům včetně nezletilého syna a nástupce Núru-d-Dína. Jakmile Saladin ve svém tažení uspěl a upevnil svou moc v oblasti, poslal qádího al-Fádila zpět do Egypta.⁵⁷ Po Saladinově smrti, která se odehrála v Damašku, a které byl qádí al-Fádil přítomen, odcestoval opět do Egypta, kde byl kladně přijat Saladinovým synem al-Malikiem al-^cAzizem. Qádí al-Fádil zemřel roku 1200.⁵⁸

4.3 Takíju-d-Dín

Celým jménem al-Malik al-Muzaffar Takíju-d-Dín ^cUmar. Otec Takíju-d-Dína, který se jmenoval Núru-d-Dawlat Šáhanšáh byl Saladinovým bratrem. Takíju-d-Dín byl správcem Hamá' a jeden čas místokrálem Egypta.

Před Takíju-d-Dínem byl místokrálem Egypta Saladinův bratr al-Malik al-^cÁdil. Nicméně v měsících roku 1183, když Saladin obléhal Kerak, povolal si al-^cÁdila na pomoc a místo něj poslal svého synovce Takíju-d-Dína do Egypta a ustanovil ho místokrálem. Za nějakou dobu byl však Takíju-d-Dín z této funkce odvolán, aby na jeho místo nastoupil Saladinův syn al-Malik al-^cAzíz. Takíju-d-Dín byl po ztrátě své pozice

⁵⁵ YAACOV, Lev. *Saladin in Egypt*. Boston: Brill Academic Publishers, 1999, s. 14-21.

⁵⁶ YAACOV, Lev. *Saladin in Egypt*. Boston: Brill Academic Publishers, 1999, s. 30.

⁵⁷ HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet 2009, s. 97,102, 112, 118.

v Egyptě povolán Saladinem do Sýrie, ale jelikož byl Takíju-d-Dín na svého strýce rozněván, rozhodl se namísto pomoci Saladinovi dobýt Magreb. Nakonec se však oba udobřili a roku 1186 se opět sjednotili proti křižákům. Saladin za znovusjednocení dal Takíju-d-Dínovi v držbu Hamá'. Takíju-d-Dín zemřel v roce 1191 při svém tažení v provincii Chalát.⁵⁹

4.4 Al-Malik al-^cÁdil

Celým jménem al-Malik al-^cÁdil Abú Bakr Muhamed ibn Ajjúb Sajfu-d-Dín, taktéž známý pod přízviskem Safadin. Není známo, zdali se tento Saladinův bratr narodil v Damašku, či v Ba^calbeku. Jisté je, že doprovázel Saladina při jeho tažení do Egypta roku 1169. Později se stal guvernérem Allepa v Sýrii, nicméně byl povolán do Egypta, aby se ujal funkce regenta za Saladinova syna al-^cAzíze (svatba al^cAzíze viz podkapitola 3.1). V této pozici následně zůstal al-^cÁdil v průběhu celé třetí křížové výpravy a vysílal Saladinovi vojska na pomoc proti křižákům a osobně se účastnil bojů proti Frankům.

Po smrti Saladina v roce nastaly rozpory mezi dědici jeho říše. al-^cÁdil se zpočátku snažil o urovnání těchto konfliktů, avšak nakonec bojoval proti al-Afdalovi, Saladinovu synovi a podařilo se mu al-Afdala porazit, což mu umožnilo stát se vládcem nad Egyptem a Sýrií. Toto postavení zastával až do roku 1218, kdy zemřel.⁶⁰

4.5 Al-Malik az-Záhir

K jeho jménu uvádí arabský historik Ibn Challikán pouze Abú-l-Fath-Ghází či Abú-l-Mansúr známý jako al-Malik az-Záhir. Jednalo se o Saladinova syna. Narodil se v květnu 1173 v Káhiře v době, kdy byl jeho otec Saladin, osmým rokem u moci. Mimo jiné byl vládcem Allepa. To od

⁵⁸ YAACOV, Lev. *Saladin in Egypt*. Boston: Brill Academic Publishers, 1999, s. 23.

⁵⁹ KHALLIKAN, Ibn. *Ibn Khallikan's bibliographical dictionary: Vol. II*. Paris: Oriental translation fund of Great Britain and Ireland, 1843, s. 391-392

⁶⁰ NICOLLE, David. *Třetí křížová výprava 1191*. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 21.

svého otce obdržel roku 1186-7, když se ho v jeho prospěch vzdal jeho strýc al-Malik al-[°]Ádil. Zemřel v říjnu roku 1216 v Allepu.⁶¹

4.6 Al-Malik al-Afdal

Ibn Challikán uvádí k jeho jménu Abú-I-Hasan [°]Alí, zvaný al-Malik al-Afdal. Narodil se roku 1171. Byl to nejstarší Saladinův syn a jeho nástupce. Studoval v Alexandrii pod imámem Ibn Awfu-z-Zuhrím a později pod Ibn Baríjem. Když skončil Saladin v Damašku, al-Afdal byl s ním. Ihned po jeho smrti obdržel Sýrii, zatímco jeho bratr al-[°]Azíz dostal Egypt a az-Záhirovi bylo ponecháno Allepo.

Zanedlouho vypukly rozepře mezi al-Afdalem a al-[°]Azízem. Toho využil al-[°]Ádil a společně s al-[°]Azízem zabrali al-Afdalovi Damašek. Al-Afdalovi bylo posléze uděleno město Šarchád, kam byl nucen se po svých prohrách stáhnout. V roce 1199 al-Afdal vyrazil do Egypta, aby se stal regentem svému synovci al-Malikovi al-Mansúrovi Muhammadovi po svém zemřelém bratrovi al-[°]Azízovi. Avšak do Egypta brzy vstoupil al-[°]Ádil, který si celou zemi zabral pro sebe. Al-Afdal se vzdal a ještě strýci nabídl kromě darů i města na východě říše. Al-Afdal se stáhl do Samsatu, kde také roku 1225 zemřel.⁶²

4.7 Al-Malik al-[°]Azíz

Celým jménem al-Malik al-[°]Azíz Imádu-d-Dín Abú-I-Fath Uthmán. Saladinův syn. Narodil se v lednu 1172 v Káhiře. Učil se sunně od as-Silafího. Učil se taktéž právu a jazykovědě od Abú Muhammad ibn Barího. Držel titul místokrále Egypta, zatímco byl jeho otec v Sýrii. Když Saladin zemřel v Damašku, přenechal al-[°]Azízovi vládu nad Egyptem. Al-[°]Azíz zemřel listopadu 1198 v Káhiře po nešťastné příhodě. Krátce před smrtí si vyjel do al-Fajúmu na lov. Jeho kůň jel tryskem a upadl společně s al-

⁶¹ KHALLIKAN, Ibn. *Ibn Khallikan's Bibliographical Dictionary: Vol. II*. New York: Cosimo Classics, 2010, s. 443.

⁶² KHALLIKAN, Ibn. *Ibn Khallikan's Bibliographical Dictionary: Vol. II*. New York: Cosimo Classics, 2010, s. 353-355.

°Azízem. V důsledku tohoto pádu dostal horečku a tak byl převezen do Káiry, kde sedm hodin na to skončil.⁶³

4.8 Al-Háfiz⁶⁴ al-Isfahání

Celým jménem Abu-z-Záhir °Imádu-d-Dín Ahmad bin Muhammad bin Ahmad bin Muhammad, známý jako al-Háfiz al-Isfahání.⁶⁵

Al-Háfiz al-Isfahání se narodil 6. července 1125 v Isfahánu. Vzdělával se v duchu šáfiovského madhabu v Bagdádu v instituci zvané al-Madrasa an-nizámíja. Na této instituci studoval právo. Po ukončení studií dostal místo v administrativě. Jeho patronem, díky němuž získal toto zaměstnání, byl Jahjá' ibn Hubajra. Po smrti svého patrona ztratil al-Isfahání svou dřívější pozici a ocitl se dokonce i ve vězení. Odešel tedy hledat nového patrona a zaměstnání do Damašku, kde si ho pod svou ochranu vzal vedoucí Núru-d-Dínovy administrativy qádí aš-Šahrazúrí. Za nějakou dobu se al-Isfahání vypracoval až na správce Núru-d-Dínova osobního majetku a dostal se taktéž do čela finančního a soudního oddělení říše. Občas působil ve službách Núru-d-Dína jako diplomat, díky čemuž se dostal do kontaktu s mnoha význačnými osobnostmi. Po smrti Núru-d-Dína se jeho pozice stala nejistou. A právě v tomto období vstoupil al-Isfahání do Saladinových služeb. Al-Isfahání se znal se Saladinovým otcem Nadžmu-d-Dínem Ajjúbem a jeho strýcem Šírkúhem ještě z dob, kdy al-Isfahání sloužil pod patronací ibn Hubajry. Později se s oběma výše jmenovanými Ajjúbovci setkal, když sloužil pod Núru-d-Dínem. Známost se Saladinem tedy byla dána již z dřívějších dob. Aby si al-Isfahání zajistil vysoký post u Saladina, obrátil se na qádího al-Fádila. Qádí al-Fádil posloužil jako prostředník a zanedlouho nato al-Isfahání získal vysoký post u Saladinova soudního dvora, a to i proto, že měl al-Isfahání bohaté zkušenosti s podobným postem, který zastával pod Núru-

⁶³ KHALLIKAN, Ibn. *Ibn Khallikan's Bibliographical Dictionary: Vol. II*. New York: Cosimo Classics, 2010, s. 195-196.

⁶⁴ Háfiz je titulem pro ty, kdo si pamatují celý text Koránu nazpaměť (KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2006, s. 28).

d-Dínem. Vzhledem k tomu, že qádí al-Fádil byl po většinu svého času, kdy byl v Saladinových službách v Egyptě, zatímco al-Isfahání působil v Damašku, nedocházelo mezi těmito dvěma vysokými hodnostáři k mocenským bojům. Al-Isfahání zemřel roku 1201 v Damašku.⁶⁶

4.9 As-Suhrawardí

Celým jménem Šihábu-d-Dín Jahjá' as-Suhrawardí.⁶⁷ Jednalo se o význačného myslitele islámského světa své doby. As-Suhrawardí byl filosof, súfí a zakladatel iluminativní filosofie v islámském světě. Narodil se roku 1154 v íránské vesnici Suhraward. Nějakou dobu pobýval v Isfahánu, kde se vzdělával, zejména v logice. Později odcestoval do Anatólie.⁶⁸ Zde učil na dvoře Qiliče Arslána II. a jeho syna.⁶⁹ Roku 1183 dorazil do Allepa, tedy v době, kdy Saladin toto město dobyl a dal ho do správy svému synovi, al-Malikovi az-Záhirovi. V roce 1186 zde dokončil svou nejvýznamnější práci nesoucí název *Filosofie iluminace*. Stal se výraznou náboženskou a filosofickou ikonou Aleppa, nicméně si znepřátelil allepskou elitu, kterou Ajjúbovcí potřebovali k udržení legitimacy své vlády nad městem. Důvod as-Suhrawardího popravu není zcela jasný. Zřejmě šlo o kombinaci politických a náboženských motivů. Nakonec byl as-Suhrawardí obviněn z hereze, kvůli některým myšlenkám, které obsahovalo jeho dílo. Mělo se jednat kupříkladu o zpochybňování faktu, že Muhammad je pečetí proroků.⁷⁰ As-Suhrawardího poprava byla vykonána roku 1191.⁷¹

⁶⁵ IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúfija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 37-38.

⁶⁶ YAACOV, Lev. *Saladin in Egypt*. Boston: Brill Academic Publishers, 1999, s. 26-30.

⁶⁷ TRIMINGHAM, Spencer J. *The Sufi Orders in Islam*. Oxford: Clarendon Press 1971, s. 17.

⁶⁸ Oficiální webová stránka Standfordské encyklopedie filosofie, dostupná z: <<http://plato.stanford.edu/entries/suhrawardi/#Lif> > [1. 5. 2013].

⁶⁹ TRIMINGHAM, Spencer J. *The Sufi Orders in Islam*. Oxford: Clarendon Press 1971, s. 17.

⁷⁰ Oficiální webová stránka Standfordské encyklopedie filosofie, dostupná z: <<http://plato.stanford.edu/entries/suhrawardi/#Lif> > [1. 5. 2013].

⁷¹ TRIMINGHAM, Spencer J. *The Sufi Orders in Islam*. Oxford: Clarendon Press 1971, s. 17.

5 PŘEKLAD PRVNÍ KNIHY KRONIKY AN-NAWÁDIR

Tato kapitola se zabývá překladem první knihy kroniky an-Nawádir z arabštiny do češtiny. Edice, z níž byl překlad proveden, byla edicí Džamálu-d-Dína aš-Šajjála vydané v Káhiře v roce 1964⁷². Jako pomocné prameny byly při překladu použity anglický překlad kroniky an-Nawádir od D. S. Richardse⁷³ a český neúplný překlad první knihy kroniky an-Nawádir z knihy *Křížové výpravy očima arabských kronikářů*⁷⁴. V podkapitolách 5.1 až 5.10 je překlad kroniky an-Nawádir. Poslední podkapitola 5.11 se zabývá reflexí vyobrazení Saladina v první knize an-Nawádiru.

5.1 Část první

Připomínající

jeho narození, povahové rysy, vzhled, přednosti a morální kvality

- Milost Boží s ním –

⁷² Viz 3. kapitola.

5.2 Zmínka o jeho narození

- Milost Boží s ním -

Jeho⁷⁵ narození - Bůh mu buď milostiv - se podle toho, co jsme se dozvěděli od hodnověrných jazyků těch, kteří jeho zrod sledovali a následně mu vystavili rodný list v souladu se stanovami astrologie, odehrálo v měsících roku pětistého třicátého druhého⁷⁶ v pevnosti Tikrít.⁷⁷

Jeho otec Ajjúb bin Šádhí⁷⁸ - Bůh mu buď milostiv – byl správcem Tikrítu, byl štědrý, veselý, klidný a dobrých mravů. Ajjúb bin Šádhí se narodil v Dawínu⁷⁹. Posléze mu bylo dáno se přestěhovat z Tikrítu do střeženého Mosulu⁸⁰, přičemž jeho výše uvedený syn se přestěhoval s ním a pobýval tam, dokud nevyrostl. Saladinův otec byl společně se svým bratrem Asadu-d-Dínem Šírkúhem nejrespektovanějším⁸¹ u atabeka Zankího. A bylo dáno, že se Ajjúb bin Šádhí přestěhoval do Damašku⁸² – necht' ho Bůh střeží – a obdržel Ba^calbak⁸³, ve kterém pobýval nějakou dobu. A otec dal přepravit svého výše zmíněného syna – Bůh jim buď milostiv - do opevněného Ba^calbaku a ten tam s ním přebýval a působil v otcových službách. Saladin byl vychováván pod otcovými křídly a učil se z kvalit jeho mravů⁸⁴, až na něm byly patrné známky štěstěny, vyspělosti a suverenity. Spravedlivý vládce Núru-d-Dín Mahmúd bin Zankí – Bůh mu buď milostiv – jej upřednostňoval, spoléhal se na něj, vzhlížel k němu, měl ho nablízku a učinil jej speciálním. Stále ve všem dělal pokrok, což byl pro

⁷³ Viz podkapitola 3.2.

⁷⁴ GABRIELI, Francesco. *Křížové výpravy očima arabských kronikářů*. Praha: Argo, 2010.

⁷⁵ Popis Saladina viz podkapitola 4.1.

⁷⁶ 1137/1138 n. l.

⁷⁷ Jedná se o město nacházející se v severovýchodním Iráku a ležícího na řece Tigris.

⁷⁸ Zmínka o Saladinovu otci viz podkapitola 4.1.

⁷⁹ V anglickém překladu D. S. Richardse uvedeno Dvin (IBN SHADDĀD, Bahā' al-Dīn. *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashagate, 2002, s. 17).

⁸⁰ Město ležící v severním Iráku.

⁸¹ V překladu D. S. Richardse chybně uvedeno „respektovaným poručíkem“ (IBN SHADDĀD, Bahā' al-Dīn. *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashagate, 2002, s. 17).

⁸² Hlavní město Sýrie.

⁸³ Město ležící ve východním Libanonu.

⁸⁴ Doslova „a sál z řadra kvalit jeho mravů“ (IBN ŠADDĀD, Bahā'u-d-Dīn. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúfija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 31).

něj důvod dělat ještě větší pokrok, aby tak dosáhl až úplně nejvýše. A bylo dáno, že se jeho strýc Asadu-d-Dín – Bůh mu buď milostiv – vypravil do střeženého Egypta a vstoupil⁸⁵ do něj.

Dá-li Bůh, o tom všem, až přijde čas, padne detailní a jasná zmínka.

5.3 Zmínka o tom, čeho jsme byli svědky z jeho neutuchajícího lpění na náboženských pravidlech a jeho dohlížení na právní záležitosti

- Bůh mu buď milostiv –

V hadíthu je uvedeno, že Prorok – necht' je Boží požehnání a mír s ním – pravil: „Islám byl postaven na pěti: svědectví, že není boha kromě Boha, praktikování modlitby, placení *zakátu*⁸⁶, půst v měsíci Ramadánu a pouť do posvátného příbytku Boha.“

Byl – milost Boží s ním – pevného přesvědčení⁸⁷, mnohokrát si připomínal Boha. Jeho přesvědčení bylo výsledkem hlubokého bádání s *šajchy*⁸⁸, *‘ulamá’* a *fuqahá’*⁸⁹. Z toho pak porozuměl všemu, čemu porozumět potřeboval a to do té míry, že když nastala v jeho přítomnosti rozprava, dokázal během ní znamenitě mluvit, i přestože nepoužíval výrazy islámských právníků. Nabyt tak neposkvřněného přesvědčení oproštěného od nánosu antropomorfismu⁹⁰. Nikdy však při svém bádání nezbloudil pohledem tak hluboko, aby bylo jeho přesvědčení pokřiveno či zastíralo Boží atributy. Jeho přesvědčení bylo upřímné, v souladu se zákonem a uspokojivé pro význačné *‘ulamá’*.

⁸⁵ V překladu D. S. Richardse chybně uvedeno „a napadl ho“ (IBN SHADDĀD, Bahā' al-Dīn. *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashagate, 2002, s. 17).

⁸⁶ Povinná almužna v islámu.

⁸⁷ Tzv. *‘aqídy* (IBN ŠADDĀD, Bahā' u-d-Dīn. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúfija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 33). *‘Aqída* znamená v islámu doktrína.

⁸⁸ Vznešení a významní muži.

⁸⁹ Faqíh (pl. fuqahá') jsou vzdělanci zabývající se fiqhem, tedy islámským právem.

⁹⁰ Tzv. *tašbíhu*.

*Imám*⁹¹ Qutbu-d-Dín an-Nísábúrí⁹² – Bůh mu buď milostiv – pro něj shromáždil doktrínu vyznání obsahující vše, co potřeboval znát na tomto poli. Zapáleně učil tuto doktrínu své malé potomky, takže se jim uchytila v myslích již od dětství. Viděl jsem ho – Bůh mu buď milostiv-, jak se jich na ni ptá a oni mu jí přednášeli z paměti.

Co se týká modlitby:

Neochvějně lpěl – Bůh mu buď milostiv – na skupinové modlitbě. Jednoho dne uvedl, že jsou to již roky, co se nemodlil společně s ostatními. A byl-li nemocný, povolal si samotného imáma, donutil se vstát a modlil se ve skupině. Neúnavně taktéž lpěl na plnění dobrovolných modliteb⁹³.

Měl-li nesplněné modlitby, vstal v jakýkoliv čas v noci a modlil se, nebo si je splnil před svítáním. Dokud byl při smyslech, nikdy nezanechal modlení. Viděl jsem ho – Bůh posvět jeho duši – jak se modlil v době své nemoci, na níž pak zemřel. Nikdy se nepřestal modlit vyjma tří dnů, při nichž byl duchem nepřítomný.

A pokud ho dostihla modlitba, zatímco byl na cestě, sesedl a modlil se.

Co se týká zakátu:

Když zemřel – Bůh mu buď milostiv – nezanechal po sobě nic, co mu jako povinnost ukládal zakát k zaplacení. Ohledně dobrovolné almužny⁹⁴, tak ta vyčerpala vše z toho, co vlastnil z peněz. A vlastnil, co vlastnil a zemřel. Nezanechal ve své pokladnici ani zlata, ani stříbra

⁹¹ Vedoucí modlitby.

⁹² Celý jménem Abú-l-Ma^cálí Mas^cúd ibn Muhammad Nišápur byl prominentním učencem a učitelem v oblastech Iráku a Sýrie. Narodil se 1112 a zemřel 1183 (IBN SHADDÁD, Bahá' al-Dín. *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashagate, 2002, s. 18).

⁹³ Tzv. *as-sanán ar-rawátib* (IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúfija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 34).

⁹⁴ Tzv. *sadaqa* (IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúfija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 34).

s výjimkou čtyřiceti sedmi⁹⁵ násirovských dirhamů a zlaté mince z Tyru. Nezanedbal po sobě – Bůh mu buď milostiv - žádný majetek, dům, nemovitost, zahradu, vesnici, pole, či jakoukoli světskou věc.

Co se týká půstu v měsíci *ramadán*⁹⁶:

Z důvodů nepřetržitých nemocí, jež ho sužovaly během velkého počtu ramadánů, měl nesplněné půsty⁹⁷. Qádí al-Fádíl⁹⁸ se ujal zápisu dní, během nichž se Saladin nepostil. Do splnění nevykonaných půstů se pustil – Bůh mu buď milostiv – v Jeruzalémě v tom samém roce, kdy skonal. Neúnavně a intenzivně se postil po celý měsíc, a tak mu zůstaly nesplněné půsty ze dvou ramadánů, během nichž byl nemocný a plnil *džihád*⁹⁹. Půst neodpovídal jeho konstituci, proto ho ke splnění nevykonaných půstů inspiroval Bůh. A tak se postil a já jsem zaznamenal dny, během nichž se postil, protože qádí byl nepřítomen. Doktor ho káral, jenže on neposlouchal a říkal: „Nevím, co bude.“ Byl inspirován (Bohem) – milost Boží s ním – ke splacení daně. A neskončil, dokud nesplnil, co musel.

Co se týká hadždže:

Byl k ní stále odhodlaný a měl ji v úmyslu, zejména v roce, kdy zesnul. A rozhodl se pro ni, přikázal učinit přípravy, provést zásobování až nezůstalo ničeho jiného, než pochodu. Z něho však sešlo kvůli nedostatku času a prázdných kapes¹⁰⁰ o to, čeho je k podobným věcem zapotřebí. Odsunul tedy hadždž o rok a Bůh rozhodl, co rozhodl a o této záležitosti věděli vznešení a prostí lidé.

⁹⁵ D. S. Rochards uvádí čtyřicet dirhamů (IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúffija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 19).

⁹⁶ Ramadán je postním měsícem v islámu. Přes den se postí a v noci hoduje a pije.

⁹⁷ Tzv. *fawáit* (IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúffija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 35).

⁹⁸ Viz podkapitola 4.2.

⁹⁹ Povinnost muslima bojovat za víru (KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2006, s. 114).

¹⁰⁰ Doslova „prázdných rukou“ (IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúffija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 35).

S oblibou naslouchal – Bůh mu buď milostiv – Vznešenému Koránu. A vybral-li imáma, podmínkou bylo, že musí být znalý Vznešeného Koránu a musí jej bezchybně znát nazpaměť.

V noci mu přednášel ten, kdo byl přítomný dvě, tři i čtyři části z Koránu a on byl ve své věži a poslouchal.

Na obecním sněmu přednášel jeden až dvacet veršů, nebo i víc ten, na kom byla podle zvyklosti řada.

Jednou minul malého chlapce, který před svým otcem recitoval Korán. A jeho recitace se mu zdála dobrá. Nechal chlapce přistoupit a dal mu část ze svého pokrmu a daroval jemu i jeho otci kus farmy.

Byl – Bůh mu buď milostiv – citlivého srdce. Ve většině případů, pokud slyšel Korán, obměkčilo se mu srdce a oči mu zvlhly slzami.

Byl – Bůh mu buď milostiv – silné touhy poslouchat hadíth. Když slyšel o šajchovi, zkušeném znalci hadíthů a muži výborného přednesu, který je přítomen na jeho dvoře, povolal ho k sobě a naslouchal mu. Postaral se o to, aby poslouchal ten, kdo byl přítomen z jeho dětí, mamlúků a odborníků. A rozkázal lidem, aby v úctě k hadíthu seděli, když ho poslouchají. A byl-li tu vzdělaný šajch, který neklepal na sultánovy dveře, vzdálil se ze zasedání a šel za ním a naslouchal mu. Častokrát navštěvoval háfize al-Isfaháhiho¹⁰¹ v Alexandrii – Necht' jí Bůh střeží – a předával od něho mnohé hadíthy.

Sám – Bůh mu buď milostiv – recitoval hadíth. Povolal si mě k sobě do soukromí a přinesl něco z knihy hadíthu a recitoval. Pokud přečetl hadíth, v němž byla moudrost, obměkčilo se mu srdce a oči mu zvlhly slzami.

¹⁰¹ Viz podkapitola 4.8.

Měl ve velké úctě – Milost Boží s ním – náboženské rituály. Věřil¹⁰² ve vzkříšení a v odplatu nebem pro poctivé a v odplatu pekelným ohněm pro hříšné. Věřil ve vše, co bylo zaneseno v šarí^ce, štěstím se mu z toho dmula hrud'. Ošklivila se mu filosofie, materialismus, světský život a ten, kdo se stavěl na odpor šarí^ce. Jednou rozkázal svému synovi panovníkovi Allepa az-Záhrovi¹⁰³ – Bůh nechť učiní jeho příznivce silnějšími – popravít mladíka, kterému se říkalo as-Suhrawardí¹⁰⁴. Tvrdilo se o něm, že se stavěl na odpor k šarí^ce jako k živé věci. Jakmile se k jeho výše uvedenému synovi o tom dostala zpráva, informoval o všem sultána a ten nařídil jeho popravu. Několik dní ho nechal přibitého na kříž a poté ho zabil.

Byl – Bůh posvěť jeho duši – šťastného osudu. Mnohokrát se spoléhal na Boha a obracel se k Němu. Jednou jsem byl svědkem podobné události, o které budu nyní vyprávět:

Frankové – Nechť je Bůh opustí – byli utábořeni v Bajt Núba¹⁰⁵. To je místo nedaleko Jeruzaléma – nechť ho Bůh střeží – a je od něj vzdálené přibližně jeden den pochodu vojska. Sultán byl v Jeruzalémě a vyslal výzvědnou jednotku proti nepříteli, který ho obklopoval. Poslal na ně špiony a vyzvědače. Bez přestání k němu přicházely zprávy o pevném odhodlání Franků pochodovat na Jeruzalém, oblehnout ho a zaútočit na něj. Muslimové z toho dostali velký strach. A tak svolal emíry a informoval je o tom, co muslimy tolik vyděsilo. Konzultoval s nimi, zdali zůstat v Jeruzalémě. Emíři nakonec přišli s předstíranou zdvořilostí. Tvrdili, že není ku prospěchu, aby zůstal v Jeruzalémě. Zůstane-li, bude to pro islám nebezpečné. Řekli mu, že oni zde zůstanou, zatímco on – Bůh mu buď milostiv – vytáhne s vojenským oddílem proti nepříteli a bude ho napadat, jak tomu bylo u Akkonu. A že on a všichni s ním budou mít za

¹⁰² Doslova „mluvil o“ (IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúfija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 37).

¹⁰³ Viz podkapitola 4.5.

¹⁰⁴ Viz podkapitola 4.9.

úkol odříznout nepřítele od zásobování a tlačit na něj a že oni mezitím podrží město a budou ho bránit. Tímto skončila porada. On sám trval na tom, že zůstane ve městě, protože věděl, že nezůstane-li on, pak nikdo. Poté co se emíři odebrali do svých domovů, přišel jejich jménem muž, co mu sdělil, že emíři zůstanou pouze v případě, jestliže v jeho nepřítomnosti zůstane jeho bratr, panovník al-^cÁdil¹⁰⁶, nebo někdo z jeho synů, aby zde měli vládce, od něhož by přijímali rozkazy. Z tohoto jejich náznaku mu došlo, že nechtějí ve městě setrvat. Samými starostmi se mu sevřela hrud', rozrušil se a začal intenzivně přemýšlet nad tím, jak celou situaci vyřešit.

Té noci jsem seděl v jeho službách – byla páteční noc – od soumraku do úsvitu. Byl čas zimy a nebylo s námi nikdo jiný vyjma Boha. Plánovali jsme, co dělat. Třídili jsme každý plán podle toho, co vyžadoval. Pak jsem se o něj začal obávat, protože v důsledku veškeré té práce byl mdlé nálady. Poradil jsem mu proto, aby si šel lehnout, možná by na hodinu usnul. On – Bůh mu buď milostiv – mi na to povídá: „Možná přišlo spaní na tebe,“ a odešel.

A tak jsem dorazil domů a vyřizoval si nějaké záležitosti a to až do doby, než začal svolávat muezín k modlitbě. Přiblížilo se svítání. Většinou jsme se modlili za svítání dohromady, proto jsem šel za ním a on si vodou myl ruce a nohy a povídá:

„Vůbec jsem nespal.“

Řekl jsem: „Já vím.“

Povídá: „Jak to?“

„Protože jsem nespal. Na spaní nebyl čas,“ odpověděl jsem.

¹⁰⁵ Viz podkapitola 4.1.

¹⁰⁶ Viz podkapitola 4.4.

Potom jsme se modlili a seděli tam, kde předtím. Řekl jsem:

„Právě jsem dostal nápad a myslím, že by mohl být užitečný, dá-li Bůh.“

On na to: „Jaký nápad?“

Povídám: „Neochvějně se spoléhat na Boha, obracet se k němu a věřit, že vyřeší tuto nepříjemnou záležitost.“

Zeptal se: „A co bychom měli tedy udělat?“

A já řekl: „Dnes je pátek. Před svým odjezdem by se můj pán měl rituálně omýt a modlit se jako obvykle u mešity al-Aqsá¹⁰⁷, místa, odkud provedl Prorok – necht' je Boží požehnání a mír s ním – svou noční pouť do nebes¹⁰⁸. Můj pán by měl také dát potají něco z almužny rukou toho, v něhož má důvěru, udělat dvě rak^cy¹⁰⁹ mezi prvním a druhým zvoláním k modlitbě a s hlavou na zemi ve své duši vzývat Boha tak, jak se o tom praví v tomto hadíthu: ‚Můj Bože! Všechny pozemské cesty vedoucí k vítězství Tvého náboženství jsou přerušeny. Nezbyvá nic jiného, než že se na tebe neochvějně spoléhat, držet se lana a věřit v tvou dobrotu. Ty jsi naše poslední naděje,‘ a Bůh je natolik štědrý, že nedopustí, aby tvůj záměr nevyšel.“

A všechno co jsem mu poradil, udělal a já se modlil po jeho boku jako obvykle. Udělal dvě rak^cy mezi prvním a druhým zvoláním k modlitbě. Viděl jsem ho, jak se modlí a čelem se dotýká země a slzy mu kanou po jeho bílém vousu na modlitební koberec. A neslyšel jsem, co říkal. Neskočil toho dne, dokud nepřišla zpráva od zvěda ^cAzu-d-Dína

¹⁰⁷ Posvátná mešita v Jeruzalémě, která byla postavena na místě, odkud Muhammad ve své vizi vstoupil na nebesa.

¹⁰⁸ Jedná se o noční pouť Muhammada do Jeruzaléma tzv. *isrá'* a jeho vystoupení na nebesa *mí'rádž* (KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2006, s. 24).

¹⁰⁹ Část modlitby, kdy se modlící dostává od sklonění do pozice prostrace (KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2006, s. 98).

Džúrdíka¹¹⁰ informující o tom, že Frankové mají potíže a že se již jejich vojsko v plné síle vydalo do krajiny, kde čekali do pravého poledne, aby se na to vrátili zpět do svých stanů.

Brzy ráno v sobotu přišla druhá zpráva, která podala informaci o tom, že Frankové udělali přesně to samé, co minule.

Odpoledne přišel špeh s informací, že křižáci jsou nejednotní. Zatímco Francouzi došli k přesvědčení, že je pro ně nezbytné oblehnout Jeruzalém, Richard I. Lví srdce¹¹¹ a jeho následovníci se shodli na tom, že nechtějí ohrozit křesťanství tím, že vrhnou svá vojska do těchto hor, kde není žádná voda. Sultán totiž znehodnotil všechny vodní zdroje nacházející se kolem Jeruzaléma. Křižáci proto svolali poradu. Jejich zvyklostí je konzultovat válečné záležitosti na koňském hřbetu. Křižáci jmenovali mezi sebou deset a udělali je v této záležitosti soudci. Na cokoliv tito poukázali, nikdo jim neodporoval.

Brzy ráno v pondělí dorazil posel a informoval o tom, že Frankové se vydali na cestu a pochodují zpět směrem k Ramle.

A tohoto jsem byl svědkem jeho neochvějně důvěry k Bohu a spoléhání se na něj. Bůh mu buď milostiv.

5.4 Zmínka o jeho spravedlnosti

- Bůh mu buď milostiv –

Abú Bakr Spravedlivý¹¹² – Bůh mu jest nakloněn – tradoval o Prorokovi – nechť je Boží požehnání a mír s ním –, že řekl: „Spravedlivý vládce je Božím stínem na zemi a jeho kopím. Kdo se řídí dobrou radou

¹¹⁰ Mamlúk, který před tím, než vstoupil do Saladinových služeb, sloužil Núru-d-Dínovi (HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet 2009, s. 204).

¹¹¹ V kronice nazýván jako *al-Inkitár* (IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádír as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúfija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 40).

¹¹² Jeden z tzv. pravověrných chalífů, kteří krátce po smrti Muhammada převzali vládu nad muslimskou obcí, tzv. *ummou*.

ve svém nitru a předává ji Božím služebníkům, toho Bůh zastíní pod Svým trůnem tehdy, až nebude stínu kromě Jeho stínu. A kdo zrazuje sebe sama ve svém nitru a zrazuje Boží služebníky, toho Bůh zavrhne, až přijde den zmrtnýchvstání. Každý den Bůh připisuje spravedlivému vládci zásluhy šedesáti upřímných, kteří jsou ve svém nitru opravdovými služebníky Boha.“

Byl – Bůh mu buď milostiv – spravedlivým, milostivým, milosrdným a pomáhajícím slabšímu proti silnějšímu.

Každé úterý a čtvrtek zasedal v obecním sněmu, aby bylo dostáno spravedlnosti. Byli zde přítomni i fuqahá', qudát a 'ulamá'. Otevíral dveře všem, co se chtěli soudit, aby k němu přišel úplně každý, ať už starý, mladý, senilní stařena, nebo významný šajch. Toto dělával, ať už byl na cestách, nebo doma.

Vždy naslouchal tomu, co mu bylo přednášeno z jednotlivých případů a objasňoval to, co mu z nich přišlo nespravedlivé. Každý den shromažďoval jednotlivé případy a otevíral bránu spravedlnosti. Nikdy neodmítnul žadatele dovolávajícího se spravedlnosti. Denně seděl hodinu s písařem, ať už v noci, nebo ve dne a řešil každý případ tak, jak mu to ukládal Bůh. Nikdy neodmítl žadatele, či prosebníka v nouzi. Navíc k tomu si vždy připomínal jméno Boží a dbal na recitaci Koránu. Bůh mu buď milostiv.

Byl dobrým muslimem, vítězem ve věci náboženské, vytrvale dbalý recitace Vzneseného Koránu, obeznámení s tím, co je v něm uvedeno, praktikující tato nařízení a nikdy nejdoucí proti nim. Bůh mu buď milostiv.

Nikdo k němu nepodal apel, aniž by se u něj nezastavil, nevyslechl si ho, neodhalil, co je špatně a nevzal si jeho případ. Viděl jsem to na vlastní oči, když si k němu podal apel ibn Zahír, člověk z Damašku, proti

Taqí'ju-d-Dínovi¹¹³, synovi jeho bratra. I povolal ho a nechal si ho předvést k soudnímu dvoru. Rozhodl se, že soudní při dovolí projednávat až ve chvíli, kdy mu dva známí a důvěryhodní svědci dosvědčí, že učinil svým zástupcem ve sporu a hádce Abú-l-Qasma Amínu-d-Dína, qádího z Hamá. Svědci přišli a svědectví bylo provedeno přede mnou v jeho – Bůh mu jest nakloněn – soudní síni. Jakmile bylo svědectví ustanoveno, rozkázal jsem Abú-l-Qasmovi, aby rovným dílem poměřoval žalovaného. Abú-l-Qasm tak učinil, i přestože žalovaný byl členem sultánova – Bůh mu buď milostiv – dvora. Posléze se rozběhla soudní pře mezi žalující a žalovanou stranou. Sezení bylo skončeno ve chvíli, když měl Taqí'u-d-Dín provést přísahu. Příchod noci nám zabránil v jejím provedení.¹¹⁴ A přestože byl Taqí'u-d-Dín jedním z nejmilejších sultánových lidí, v otázce spravedlnosti mu nebyla sultánem prokázána přízeň.

Ještě lepší příhodou, než je ta předešlá, která poukazuje na jeho – Bůh mu buď milostiv – spravedlnost, je příhoda, která se mu stala s obchodníkem nazývaným °Umar al-Chilátí. Jednoho dne jsem byl u soudního dvora v Jeruzalémě, když ke mně přistoupil spanilý šajch a známý obchodník, jemuž se říkalo °Umar al-Chilátí. A měl s sebou právní dokument.

Zeptal jsem se ho: „Kdo je tvůj oponent?“

Řekl: „Mým oponentem je sultán. Toto je místo spravedlnosti¹¹⁵. Slyšeli jsme, že nikomu nenadržuješ.“

Povídám: „A ohledně jaké pře je tvým oponentem?“

¹¹³ Viz podkapitola 4.3.

¹¹⁴ Většina procesu s Taqí'u-d-Dínem chybí v českém překladu první knihy kroniky an-Nawádir uvedeném v monografii *Křížové výpravy očima arabských kronikářů* (viz GABRIELI, Francesco. *Křížové výpravy očima arabských kronikářů*. Praha: Argo, 2010, s. 103). Nejedná se však o nedbalost autora výše uvedené knihy, ale manuskript, z něhož autor překlad prováděl, tento proces neuvádí.

¹¹⁵ Doslova „koberec spravedlnosti“ (IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultáníja wa-l-mahásin al-júsúffija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 43).

Pravil: „Sunqur al-Chilátí byl můj mamlúk. A byl mým majetkem až do své smrti. Když skonal, měl v držení spoustu peněz, které všechny patřily mně, a kterých se posléze zmocnil sultán. Já si na ně činím nárok.“

Řekl jsem: „Ctihodný pane, co tě zdrželo, že přicházíš až nyní?“

Odpověděl: „Právo nemůže být zneplatněno opožděním. A toto je právní dokument, který dokazuje, že byl stále mým majetkem až do své smrti.“

A tak jsem si od něj ten právní dokument vzal, prolístoval si jeho obsah a našel popis Sunqura al-Chilátího, a že si ho koupil od nějakého obchodníka z města Ardžíš¹¹⁶ toho a toho dne toho a toho měsíce toho a toho roku, a že byl jeho majetkem, dokud nezemřel toho a toho roku, a že svědci této knihy nevěděli o tom, že by jakýmkoliv způsobem nebyl jeho majetkem. Dokument byl až do konce opatřen všemi nezbytnými právní náležitosti.

Velice jsem se podívoval nad tímto případem, a tak jsem tomu muži řekl: „Není možné, abych si vše vyslechl bez přítomnosti oponenta. Seznámím se proto s jeho verzí v rámci této záležitosti a pak ti o ní povím.“

Muž se zaradoval a spěchal pryč. Jakmile byla odsouhlasena osobní audience u sultána, informoval jsem ho o tomto případě. On vše nekompromisně odmítl a zeptal se: „Díval ses na ten dokument?“

Řekl jsem: „Ano. Díval. Byl právně potvrzený v Damašku. Bylo v něm napsáno: Právní dokument z Damašku. Jeho svědky jsou svědci hodnověrní, všeobecně známí a schválení qádím z Damašku“

¹¹⁶ Město v Arménii (IBN SHADDĀD, Bahā' al-Dīn. *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashgate, 2002, s. 24).

Povídá: „Výborně. Necháme toho muže předvést a budeme se s ním soudit. Učiníme v rámci tohoto případu to, co stanovuje právo.“

Poté bylo dáno, že seděl – Bůh mu jest nakloněn – o samotě. Řekl jsem mu: „Ten oponent se stále dožaduje práva. Je nezbytné, abychom si vyslechli jeho tvrzení.“

On povídá: „Ustanov za mě zástupce, který si poslechne jeho tvrzení. Potom ať svědci provedou svá svědectví. Odlož otevření toho dokumentu až do doby, než bude ten muž přítomen.“

Udělal jsem, jak řekl. Když přišel ten muž, vyzvali jsme ho, aby šel blíž, až seděl přímo před sultánem a já byl po jeho boku. Poté se sultán vzdálil ze svého sedadla, až byl s tím mužem na stejné úrovni očí a povídá: „Pokud máš něco na srdci, mluv.“

A ten muž pověděl to samé, co mi řekl minule.

Sultán mu odpověděl: „Sunqur byl mým majetkem. A byl jím, dokud jsem ho nepropustil na svobodu. A zemřel. A zanechal po sobě, co zanechal svým dědicům.“

Ten muž na to pověděl: „Mám důkaz, který dosvědčuje to, co tvrdím.“

Poté požádal o otevření právního dokumentu. A tak jsem ho otevřel a našel v něm vše, co tvrdil.

Jakmile sultán uslyšel jisté datum z onoho dokumentu, pověděl: „Mám někoho, kdo dosvědčí, že tento Sunqur byl v době zmíněného data v mém vlastnictví v Egyptě, a že jsem ho koupil společně s osmi dalšími o rok dřív ke zmiňovanému datu, a že byl v mém vlastnictví, dokud jsem ho nepropustil. Posléze povolal skupinu svědků z knížat *mudžáhidů*¹¹⁷, ti mu

¹¹⁷ Mudžáhid je ten, kdo bojuje svatou válku, tedy džihád.

vše dosvědčili a vypověděli ten samý příběh, který tvrdil sultán. Potvrdili to samé datum, které tvrdil sultán. Ten muž z toho byl zkroušený a tak jsem mu řekl: „Můj pane, tento muž neudělal nic jiného, než že žádal o sultánovo milosrdenství. Přišel dokonce před našeho pána. Není hezké, aby odešel poražený ve svém záměru.“

On na to řekl: „Toto je jiná věc,“ a daroval mu čestný plášť¹¹⁸ a hodně peněz, jejichž množství mi uniklo.

Podívej se na to, co všechno za podivuhodné a zvláštní významy je ukryto v tomto příběhu. Najdeš zde jeho lidskost, podvolení se pravdě, odstranění vlastního ega a jeho štědrost na místě trestu, i přestože mohl jednat zcela opačně. Bůh mu buď nezměrně milostiv.

5.5 Zmínka o jeho štědrosti

- Bůh mu buď milostiv –

Prorok – nechť je Boží požehnání a mír s ním – pravil: „Pokud klopýtne ten, kdo je štědrý, Bůh mu podá ruku.“

Je mnoho hadíthů, ve kterých je štědrost.

Jeho – Bůh posvěť jeho duši – štědrost byla natolik zjevná, že nepotřebovala zaznamenat a natolik slavná, že nepotřebovala zmiňovat. A vlastnil, co vlastnil a zemřel. Nezanedbal ve své pokladnici žádného

¹¹⁸ S motivem čestného pláště se v blízkovýchodní historii a zejména pak té, která je spjatá se Saladinem, setkáváme poměrně často. Saladin, pokud chtěl někomu prokázat patřičnou úctu, daroval mu čestné roucho. Podle G. Hindleyho „*nejkýženějším vyznamenáním mezi islámskými knížaty bylo čestné roucho z rukou chalífových*“ (HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet 2009, s. 176). Sám Saladin obdržel čestné roucho např. od fátimovského chalífy v Káhiře nebo on sám čestné roucho věnoval kupříkladu Bohemundovi z Antiochie (HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet 2009, s. 91, 231).

stříbra s výjimkou čtyřiceti¹¹⁹ násirovských dirhamů a žádného zlata s výjimkou zlaté mince z Tyru, jejíž váhu jsem neznal.

Darovával – Bůh mu buď milostiv – celé provincie. Když dobyl Ámidu¹²⁰, ibn Qarah Arslán¹²¹ ho o ní požádal a on mu jí daroval.

Když se u něj v Jeruzalémě shromáždila skupinka delegátů, zrovna byl na cestě do Damašku. V jeho pokladnici nebylo nic, co by mohl delegátům darovat. Stále jsem k němu promlouval o jejich záležitosti, až prodal vesnici náležící Královské pokladnici. Peníze z tohoto prodeje jsme rozdělili mezi ně a nezůstal mu jediný dirham navíc.

Dával – Bůh mu buď milostiv – stejně v časech krize jako v době hojnosti. Správci jeho pokladnice dávali něco z peněz stranou v obavách před nečekanou situací. Věděli, že kdyby se o tomto dozvěděl, všechno by si vzal.

Jednoho dne jsem ho slyšel, jak vypráví hadíth, ve kterém je: „Je možné, že mezi lidmi je takový, pro kterého peníze znamenají to samé, co je pro jiného prach.“ Možná že si sám přál být takovým.

Dával víc, než co žadatel mohl očekávat. Nikdy jsem ho neslyšel říct: „Někomu jsem něco dal.“ Dával mnoho a usmíval se přitom jako ten, kdo nic nedává.

Obdarovával – Bůh mu buď milostiv – a jeho štědrost šla až tam, kde už nemohl nic dát. Lidé to o něm věděli a pokaždé od něho žádali stále více. Nikdy jsem ho neslyšel říci: Už jsem toho tolik rozdal. Kolik musím ještě dát?“

¹¹⁹ Povšimněme se, že v podkapitole 5.3 uvádí autor an-Nawádiru v rámci stejné souvislosti, že po Saladinovi zbylo nikoli čtyřicet, ale čtyřicet sedm násirovských dirhamů.

¹²⁰ Město ležící na řece Tigris (IBN SHADDĀD, Bahā' al-Dīn. *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashgate, 2002, s. 25).

¹²¹ Celým jménem Núru-d-Dín Muhammad ibn Qará' Arslán byl členem dynastie Artuqidovců, která vládla v oblasti Dijár Bakr od 11. do 15. stol (IBN SHADDĀD, Bahā' al-Dīn. *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashgate, 2002, s. 25).

Ohromné množství zpráv bylo ohledně této záležitosti na mém jazyku. Styděl jsem se za množství, které po něm požadovali a nestyděl se za to, jak moc jsem toho po něm pro ně chtěl, protože jsem věděl, že pokud jde o štědrost, nepotrestá mě. A jestliže u něj někdo sloužil, vždy se o svého sluhu dobře postaral.

A pokud jde o součet všech jeho darů a o jejich typ, pak není naděje dojít správného výsledku. Slyšel jsem od jednoho úředníka ze správního střediska tato slova: „Obklopilo nás množství toho, co nám daroval z koní na planinách Akkonu. A těch koní bylo na deset tisíc.“ A kdo byl svědkem jeho obdarovávání, považuje toto ještě za málo.

Bože, Ty jsi ho inspiroval ke štědrosti. Není štědřejšího než Tebe. Ty, který jsi nejmilosrdnějším z milosrdných, byla mu prokázána laskavost Tvou milostí a náklonností k němu.

5.6 Zmínka o jeho hrdinství

- Bůh posvět jeho duši –

Tradovalo se o Prorokovi – nechť je Boží požehnání a mír s ním –, že řekl: „Bůh miluje hrdinství, i kdyby se mělo jednat o zabití hada.“

Byl – Bůh mu buď milostiv – jedním z nejjudatnějších hrdinů, silný uvnitř, velké odvahy, pevně stojící na nohou. Nebylo záležitosti, která by ho vystrašila. Viděl jsem ho – Bůh mu buď milostiv – jak stál proti velkému počtu Franků. Jejich posily neustále přicházely, vojáků bylo nekonečné množství. Jeho vnitřní síla a zarputilost se však neustále zvětšovaly. Bylo to jedné noci, když k Akkonu dorazilo přes sedmdesát jejich lodí. Počítal jsem je od modlitby za svítání až po západ slunce. On byl však uvnitř pevný a neochvějný. Udělil – Bůh mu buď milostiv – na počátku zimy rozkaz k odchodu a zůstal pouze s malým oddílem, aby čelil velkému počtu Franků.

V den uzavření míru jsem se zeptal Baliana II. z Ibelinu¹²² – jednoho z velkých pobřežních králů – na jejich počet. Překladatelé mi pověděli, že řekl: „Když jsme já a pán ze Sidonu¹²³ – ten patřil také mezi jejich velké krále – byli na cestě z Tyru za naší armádou, tak jsme to vojsko zahlédli. Zkusili jsme odhadnout jeho velikost. On to odhadl na pět set tisíc, já to odhadl na šest set tisíc. Zeptal jsem se: „Kolik jich zahynulo?“ On na to povídá: „Pokud jde o zabití, zahynulo jich kolem sta tisíc, pokud jde o smrt jiného druhu a utonutí, tak nevíme. Ale vrátila se jich pouze hrstka.“

Bylo pro něj nezbytné, aby nejméně jednou, či dvakrát kroužil kolem nepřítele, byl-li mu nablízku.

Ve chvílích největší bitevní vřavy projížděl – Bůh mu Buď milostiv – mezi bitevními liniemi po boku s mladíkem, co třímal v rukou otěže, rozrážel vojsko zprava do leva, uspořádal batalióny a rozkazoval jim pochod vpřed, či držení pozic na jím stanoveném místě. Přitom kontroloval nepřítele a nevzdaloval se od něj. Bůh mu buď milostiv.

Řekl jsem mu zrovna ve chvíli, když mu byl předčítán kus z hadíthu mezi bitevními liniemi: „Hadíth byl už slyšen na všech vznešených místech, ale ještě nikdo neviděl, že by byl slyšen mezi bitevními liniemi. Kdyby tohle viděl Prorok, že se o něm takto vypráví, byl by šťastný.“

¹²² V an-Nawádiru nazýván jako *Báliján bin Bárizán* (IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúfija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 50). Balian II. z Ibelinu zahájil jménem Konráda z Montferratu na konci října 1191 mírové řeči se Saladinem. Společně s ním byl poslem také Raynald ze Sidonu. Kolovaly pomluvy, že Konrád byl ochoten výměnou za Sidon a Bejrút zradit křižáky a přidat se na stranu Saladina. Paralelně s těmito jednáními probíhala jednání mezi Saladinem a Richarda I. Saladin se nakonec rozhodl pro Richarda (s. NICOLLE, David. *Třetí křížová výprava 1191*. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 84).

¹²³ Jedná se o Raynalda ze Sidonu, který měl ve vyjednávání se Saladinem bohaté zkušenosti. Vyjednával se Saladinem kupříkladu jakožto exponent Konráda z Montferratu v době, kdy se Saladinem vyjednával taktéž Richard I. Lví srdce (HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet 2009, s. 219-220). Raynald ze Sidonu byl mimo jiné i velkým milovníkem arabské kultury a dokonce uměl mluvit arabsky (Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet 2009, s. 210).

A tak povolil čtení hadíthů mezi bitevními liniemi.¹²⁴ A byl přednášen kus hadíthu a přednášel ho ten, kdo již mnoho hadíthů slyšel a měl s nimi zkušenost. Zatímco byl hadíth přenášen, seděli jsme na koních mezi bitevními liniemi. Někdy jsme jeli, jindy zase stáli na místě.

Nikdy jsem nebyl svědkem toho, že by považoval nepřítele za přespříliš početného, či mocného. Přemýšlel a plánoval. Připomínal si veškeré plány a přiřazoval ke každému plánu to, co mu bylo zapotřebí. Nikdy u toho nebyl nepříjemný a nikdy ho u toho nedostihl hněv. Bůh mu buď milostiv.

Bylo to dne největší bitevní vřavy na polích u Akkonu, když byli muslimové poraženi. Jádro vojska bylo zničeno, stejně tak jeho speciální garda. Padly bubny a standarta a on - Bůh mu jest nakloněn – stál pevně na nohou a bránil se společně s nepočetnou skupinkou vojáků. Posléze se stáhl ke kopcům, aby shromáždil vojáky a přivedl je zpět. Tolik je zahanbil svým hrdinstvím, že se vrátili a bojovali. Tak tomu bylo až do vítězství muslimského vojska nad nepřítelem toho dne. Přibližně sedm tisíc z nich bylo zabito, jak pěších, tak jezdců. Nepřestával – Bůh mu buď milostiv – s nimi bojovat. Bylo jich tak velké množství, až si povšiml znavenosti muslimů. Byl nepřítelem požádán o příměří, protože jejich únava a ztráty byly větší než naše. Frankové nicméně očekávali posily, zatímco my žádné nečekali. V míru byla tedy jistá výhoda, což se ukázalo, když osud vyjevil to, co zůstávalo skryté.

Bývával – Bůh mu buď milostiv – nemocný, ale pak se uzdravil. Pevně stál v poli a čelil nepříteli, i když ho postihly hrozné události. Jednou byly vidět dva ohně. Slyšeli jsme od nich zvuk zvonů a oni od nás

¹²⁴ Od G. Hindleye se dozvídáme, že nošení Koránu do bitvy bylo muslimským zvykem (HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet 2009, s. 215). Z toho lze usuzovat, že čtení hadíthů v bitvě nebylo až tolik neobvyklé.

al-adhhán¹²⁵. Nakonec byla celá situace vyřešena nejlepším možným způsobem. Bůh posvěť jeho duši a osviť jeho hrobku.

5.7 Zmínka o jeho zájmu o džihád

Chvála Bohu, který pravil: „Ty, kdož kvůli Nám se usilovně snaží, ty věru povedeme po cestách svých. A Bůh zajisté je s těmi, kdož dobro konají.“¹²⁶

Existuje mnoho textů, v nichž je zmíněn džihád.

Neochvějně Ipěl – Bůh mu buď milostiv – na džihádu, měl o něj obrovský zájem, a pokud někdo přísahal, že Saladin po svém přihlášení se do džihádu neutratil ani dinár ani dirham za nic jiného než právě za džihád, či na jeho podporu, pak byl takový člověk upřímný a pravdivý ve své přísaze.

Džihád byl jeho vášní a láskou. Džihád se zmocnil jeho srdce a zbytku těla do té míry, že nemluvil o ničem jiném, než o něm, že nepohlédl na nic jiného, než na jeho mechanismus a že se nezajímal o nikoho jiného, než o muže džihádu. Jeho náklonnost mohl získat pouze ten, kdo džihád zmiňoval a vybízel k němu. Kvůli lásce k džihádu, aby mohl kráčet po Boží stezce, opustil svou rodinu, děti, vlast, místo bydliště a zbytek svých držav. Skryl se před světem ve stínu stanu, který byl bičován větry zprava a zleva. Jednoho větrného večera na pláni u Akkonu na něj stan spadl. Kdyby nebyl ve své věži, zcela určitě by ho ten stan zabil. Tato událost v něm jen posílila přání, vytrvalost a zájem o džihád.

Pokud se k němu chtěl přiblížit nějaký muž, pak na něj naléhal kvůli svaté válce, nebo zmiňoval něco ze zpráv o ní. Bylo pro něj sepsáno mnoho knih týkajících se džihádu. A já jsem byl z těch, kdo pro něj sepsali

¹²⁵ V islámu zvolání k modlitbě.

¹²⁶ *Korán* (př. Ivan Hrbek). Praha: Academia, 1972, súra 29 verš 69 (dále jen K s:v).

knihu o svaté válce. Shromáždil jsem v této knize literaturu zmiňující džihád, každý verš Koránu, v němž je obsaženo něco o džihádu a každý hadíth, který se týká svaté války. Vysvětlil jsem v ní neobvyklosti džihádu. Častokrát jí studoval – Bůh mu buď milostiv – až si jí nakonec od něj vzal jeho syn, panovník al-Afdal¹²⁷.

Nyní chci vyprávět o tom, co jsem od něj slyšel: V roce pětistém osmdesátém šestém měsíce dhú-l-qa^cda¹²⁸ dobyl Kawkab a dal rozpustit vojsko. Egyptské vojsko se vracelo do Egypta, a proto dostihl svého bratra panovníka al-^cÁdila¹²⁹ – Bůh mu buď milostiv –, aby s ním pochodoval, rozloučil se s ním a těšil se ze sváteční modlitby v Jeruzalému – Bůh ho ochraňuj -. My jsme pochodovali v jeho službách. Jakmile se pomodlil v Jeruzalémě, napadlo ho, že s nimi může pochodovat do Askalonu, rozloučit se tam s nimi a potom se vrátit do Akkonu podél pobřeží. Při této příležitosti by mohl provést inspekci pobřežních regionů a dát jejich situaci do pořádku. Radili mu, aby to nedělal, protože pokud by se od nás oddělilo vojsko, zůstali bychom pouze v malém počtu. Všichni Frankové jsou navíc v Tyru a toto je velice nebezpečné. On – Bůh mu buď milostiv – se nicméně nevzdal svého úmyslu, a proto se rozloučil se svým bratrem a vojáky v Askalonu.

Potom jsme pochodovali v jeho službách po pobřeží míříce k Akkonu. Byl čas velké zimy a moře bylo velice neklidné a mělo „*vlny jako hory vysoké*“¹³⁰, jak pravil Bůh. Moře jsem viděl teprve nedávno a zapůsobilo na mě tak mocně, že jsem si v duchu představoval, že kdyby mi někdo řekl: „Přeplav v moři jednu míli a učiním tě králem,“ neudělal bych to. Názor každého, kdo by se plavil po moři v očekávání zisku denáru nebo dirhamu, bych považoval za hloupý. Naopak názor toho, kdo nepřijme přísahu mořeplavce, bych považoval za správný. Toto všechno

¹²⁷ Viz podkapitola 4.6.

¹²⁸ Leden 1189 (IBN SHADDĀD, Bahā' al-Dīn. *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashgate, 2002, s. 28).

¹²⁹ Viz podkapitola 4.4.

mi přišlo na mysl vzhledem k ohromnosti a síle, které jsem byl svědkem z pohybů moře a jeho vlnobití. Zatímco jsem o tomto přemítal, otočil se – Bůh mu buď milostiv – na mě a řekl: Co kdybych ti něco pověděl?“ Řekl jsem: „Ano,“ a on začal vyprávět: „Až mne Bůh obdaří dobytím zbývajících částí pobřeží, rozdělím je, sepíšu závět, rozloučím se a vydám se na moře, abych dosáhl jejich ostrovů. Půjdu po jejich stopách, až na zemském povrchu nezůstane nikdo, kdo nevěří v Boha, jinak ať zemřou.“

Tato slova mě hluboce zasáhla, přičemž byla v naprostém rozporu s tím, co mi dříve ohledně hrůz moře vytanulo na mysli. Řekl jsem: „Na zemi není statečnějšího, než je náš pán. A nikdo nemá v otázce vítězství islámu silnější vůli, než má on.“

Zeptal se: „Jak to?“

Řekl jsem: „Pokud jde o statečnost tak proto, že naše Veličenstvo se nebojí hrůz moře a pokud jde o vítězství islámu tak proto, že náš pán se nespokojí pouze s vykořeněním nepřátel Boha v jednom specifickém místě, ale bude spokojen až ve chvíli, kdy od nich bude očištěn celý zemský povrch.“

Dovolil jsem se, jestli bych mu mohl říct, co mi právě přišlo na mysl. Dostal jsem souhlas, tak jsem mu pověděl: „Není toto ale krásný cíl? Naše Veličenstvo by ale mohlo spíše dát povel jeho vojsku, aby se plavilo přes moře. Náš pán je totiž hradbou islámu a jeho obranou a neobohatí ho nijak, bude-li sebe sama ohrožovat.“

On k tomu pravil: „Pověz mi svůj názor: Jaká smrt je nejpočestnější?“

Řekl jsem: „Smrt na stezce Boží.“

¹³⁰ K 11:44.

On na to: „Takže to nehorší, co se mi může stát, je, že zemřu nejpočetnější smrtí.“

Pohled' na tu moudrost. Ó jak je ryzí! Pohled' na tu duši. Jak je statečná a odvážná! Bůh mu buď milostiv.

Bože, Ty víš, že v očekávání Tvé milosti vynaložil úsilí, aby zvítězila Tvá víra. Uděl mu tedy Svou milost.

5.8 Zmínka o jeho trpělivosti a obětování sebe sama, aby si získal u Boha odměnu¹³¹

- Bůh mu buď milostiv -

Chvála Bohu, který pravil:¹³² „... a poté, co bojovali a neochvějní byli – k těm zajisté bude Pán tvůj po tom všem odpouštějící a slitovný.“¹³³

Viděl jsem ho – Bůh mu buď milostiv – jak byl na planinách Akkonu na pokraji sil, z důvodu nemoci, co ho sužovala kvůli přemíře boláků, které mu vyrašily od břicha až po kolena. Byl na tom tak zle, že nemohl sedět, nicméně pokud byl ve stanu, polehával na boku. Kvůli své neschopnosti sedět odmítal přijímat stravu, a proto nařizoval, aby ji rozdělovali mezi vojáky. S tím vším nechal rozložit svůj válečný stan blízko nepříteli. Seskupil vojáky na pravé a levé křídlo a do středu a připravil je na nadcházející bitvu. Navíc od brzkého rána po polední modlitbu a od odpolední modlitby do modlitby o západu slunce jezdil na koni a projížděl batalióny. Po celou dobu vydržel ohromnou bolest, s jakou ho ničily ty boláky. Já se tomu podívoval, a tak mi řekl: „Dokud jsem

¹³¹ Slovo *ihťisáb* v náboženském slova smyslu znamená podle *al-Mawridu* „obětování něčeho v očekávání Boží odměny“ (BAALBAKI, Rohi. *Al-Mawrid*. Beirut: Dar el-ilm lilmalayin, 1995, s. 45).

¹³² IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúfija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964. s. 57.

¹³³ K 16:111/110.

v sedle, necítím bolest. Ta se objeví, až když sesednu. Takto se o mě stará Bůh.“

Byli jsme v Charrúbě, zrovna když onemocněl. Kvůli nemoci se stáhnul z Tell al-Chažal, což se doneslo k Frankům. Ti dychtivě vyrazili, aby nad muslimy získali nějakou výhodu. Trvalo jim den, než dorazili k pramenům pod Tellem. On – Bůh mu buď milostiv – rozkázal sbalit věci, aby byly připravené na jejich odvoz do Nazaretu. Jelikož byl °Imádu-d-Dín¹³⁴ – pán Sindžáru – také nemocný, dovolil mu, aby spolu se zavazadly pokračoval do Nazaretu. Druhého dne se dal nepřítel na pochod naším směrem. Přes všechnu tu bolest nasedl na koně a postavil vojsko tak, aby ho připravil na nadcházející bitvu. Na okraj pravého křídla dal panovníka al-°Ádila, na okraj levého křídla postavil Taqíju-d-Dína a svým synům, panovníkům az-Záhirovi a al-Afdalovi, udělil střed vojska. Se svou jednotkou se postavil za záda nepřátelských vojáků. První co se stalo, jakmile sestoupil z Tellu, bylo, že mu byl přiveden čerstvě zajatý Frank. Potom, co mu nabídli islám a on ho odmítl, nařídil, aby zajatci usekli hlavu. A tak se i stalo. Kdykoliv nepřítel zamířil k řečišti, on se dal do pohybu, objel ho, dostal se za jeho záda a odřízal ho od jeho stanů. Takto jezdil hodinu, poté sesedl, aby si odpočinul. Zakryl si hlavu šátkem, protože slunce vydávalo obrovský žár. Nepostavil si stan, protože jinak by si to nepřítel mohl vykládat jako známku slabosti.

Takto pokračoval, dokud se nepřítel neutábořil u řečiště. On se utábořil na Tellu proti nim a do příchodu noci je pozoroval. Pak přikázal vojákům, aby se obrnili trpělivostí a přenocovali se zbraněmi v ruce. Vzdálil se a my s ním na vrcholek Tellu. Byl pro něj vztyčen skromný stan

¹³⁴ Imádu-d-Dín Zangí. Jednalo se o synovce Núru-d-Dína Zangího, který zemřel v roce 1197 (IBN SHADDĀD, Bahā' al-Dīn. *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashgate, 2002, s. 30). Právě tento Imádu-d-Dín se po smrti po smrti Núru-d-Dínova syna as-Sáliha ujal vlády v Allepu. Bratr Imádu-d-Dína, °Izzu-d-Dín se stal vládcem v Mosulu. 11. června 1183 se Saladinovi podařilo vyjednat kapitulaci Allepa, v němž vládl Imádu-d-Dín, a které společně s Mouslem nechtělo Saladina přijmout za nového vládce v oblasti po smrti Núru-d-Dína. Za kapitulaci obdržel Imádu-d-Dín od Saladina Sindžár, Nisibin, Sarundž a ar-Rakku (NICOLLE, David. *Třetí křížová výprava 1191*. Praha: Grada Publishing, 200, s. 138-140).

a té noci jsem přenocoval společně s doktorem a snažili jsme se ho rozptýlit a rozveselit. Měl neklidný spánek, chvílku podřimoval, pak se probudil, za chvílku zas usnul a tak to šlo pořád dokola, dokud nepřišlo ráno. Pak zazněly trubky. Nasedl na koně a s ním i celé vojsko. Směřovali k nepříteli. Nepřítel se dal do pochodu směrem k jejich ležení, které se nacházelo na západním břehu řeky. A tehdy na ně muslimové velmi tvrdě zatlačili.

Toho dne vyslal do útoku své potomky, panovníky az-Záhira, al-Afdala a az-Záfira, aby si vysloužili Boží odměnu na nebesích. Postupně posílal do bitvy všechny, kdo byli v jeho přítomnosti, až jsem zbyl jen já, doktor, vojenský inspektor a sluhové, v jejichž rukou byly prapory a zástavy. Kdyby všechny ty prapory a zástavy viděl někdo z dálky, pomyslel by si, že se pod nimi skrývá velké množství vojáků, zatímco pod nimi není nikoho, než malé skupinky¹³⁵, která je počítána za ohromné vojsko. Nepřítel byl stále na pochodu a byl pobíjen. Pokaždé, jakmile byl někdo zabit, pohřbili ho a vždy, když byl někdo z nich zraněn, nesli ho, až nezůstal jediný z nich, kdo by věděl, kolik mají mrtvých a kolik raněných. Takto pochodovali a my jsme je pozorovali. Situace se pro ně stala kritickou, a tak všichni sesedli u mostu ze sedel. Když Frankové sesedli na zem, muslimy z toho jala hrůza, protože jakmile byli na nohou, jejich obrana byla opravdu silná.

Když se den nachýlil ke svému konci, on – Bůh mu buď milostiv – byl stále na svém místě a s vojskem na koňských hřbetech stáli naproti nepříteli. Poté jim rozkázal přenocovat na tom samém místě, kde trávili noc minule. A tak jsme se vrátili do našeho tábořiště z předešlé noci. A přenocovali jsme tam, kde jsme přenocovali. S příchodem rána vojáci opětovně začali tlačit na nepřítel. Ten vyrazil cestou k svému ležení.

¹³⁵ Doslova „není nikoho, než jednoho“ (IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúfija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 59).

Jelikož byl zbědovaný a s velkými ztrátami na životech, z ležení mu vyšly na pomoc posily, takže se nakonec zvládli do tábořiště dostat.

Pohled' na tu trpělivost a obětování se, aby získal od Boha odměnu. Podívej, kam až může tento muž zajít. Bože, Ty jsi ho inspiroval k trpělivosti a obětování se a udělals ho takovým. Neber mu tedy jeho odměnu, Ty, jenž jsi nejmilosrdnější z milosrdných.

Jenou jsem byl svědkem toho, jak mu – Bůh mu buď milostiv – přišla zpráva o smrti jeho dospívajícího syna, který se jmenoval Ismá'íl. Zadržel psaní a nikoho o tom neinformoval. Nevěděli jsme o tom až do chvíle, kdy jsme se to doslechli od někoho jiného. Nic na něm ohledně této události nebylo znát až na to, že když si četl ten dopis, zvlhly mu oči slzami.

Jedné noci před Safedem¹³⁶, když ho obléhal, jsem byl svědkem toho, jak řekl: „Této noci nepůjdeme spát, dokud pro nás nebude rozloženo všech pět obléhacích strojů.“ Pro každý obléhací stroj vybral skupinu lidí, která převzala jeho rozložení. Během té noci jsme byli v jeho – Bůh posvěť jeho duši – službách. On byl v nejlepším rozpoložení a vtipkoval. Chodily k němu neustále zprávy o tom, že ten, či onen obléhací stroj byl rozložen takto, či onak, až bylo s příchodem rána vše splněno. Pak už zbylo jen naložit na ně prasata. Byla to jedna z nejdelších nocí sužovaných zimou a deštěm.

Viděl jsem ho, jak k němu dorazila zpráva o smrti Taqíju-d-Dína 'Umara – syna jeho bratra -, zatímco jsme u Ramly stáli tváří v tvář Frankům. Každou noc byly slyšet výkřiky, bouraly se stany a vojsko bylo až do příchodu svítání v sedle. Byli jsme u Ramly a nepřítel v Jázúru. Byla mezi námi vzdálenost jednoho dostihového kola, ne víc. Nechal si přivést panovníka al-'Ádila, dále 'Alamu-d-Dína Sulajmána bin Džandara, Sábiqu-d-Dína bin ad-Dájata a 'Izzu-d-Dín bin al-Muqaddama. Rozkázal

lidem, a oni se od jeho stanu vzdálili na délku letu šípu. Posléze vyjevil psaní o smrti svého synovce, podíval se na ně a silně se rozplakal, až jsme plakali všichni, aniž bychom znali příčinu. Poté řekl – Bůh mu buď milostiv – polykající slzy: „Skonal Taqíju-d-Dín.

Všichni se rozplakali ještě více. Za nějakou chvíli jsem přišel k sobě a řekl jsem: „Proste Boha za odpuštění za to, v jakém stavu se nacházíte. Podívejte se, kde jste a co děláte. Zanechte bědování a věnujte se, čemu máte.“

On – Bůh mu buď milostiv – povídá: „Máš pravdu. Prosím Boha, aby mi odpustil,“ a začal to opakovat. Poté řekl: „O tom, co se tu stalo, se nesmí nikdo dozvědět.“

Nechal si přinést něco z vody z růží a opláchl si oči. Pak si poručil jídlo, a když se dostavili lidé, nikdo se o tom nedozvěděl. Nepřítel se mezitím vrátil do Jaffy, a tak jsme vyrazili do Natrúnu, což bylo místo, kde jsme měli náš náklad a zavazadla.

Byl – Bůh mu buď milostiv – velké lásky a vášně pro své malé potomky. Trpělivě vydržel, když už s ním nebyli. Smířil se s tím, jak jsou od něj daleko. Trpělivě snášel hořkosti života a jeho tvrdost, i když si mohl žít úplně jinak. Dělal to jen proto, aby si získal přízeň Boží.

Bože, opustil pohodlí, aby si získal Tvou náklonnost. Buď s ním tedy uspokojen a požehnej mu.

5.9 Zmínění stručných zpráv o jeho shovívavosti a odpuštění

- Bůh mu buď milostiv -

¹³⁶ Viz podkapitola 4.1.

Chvála Bohu, který pravil: „... a ti, kdož odpouští druhým, neboť Bůh miluje ty, kdož činí dobro.“¹³⁷

Byl shovívavý a jen málokdy se rozzlobil.

Byl sem zrovna v jeho službách u Mardž °Ujún předtím, než Frankové vyrazili do Akkonu – Necht' je Bůh potěšen jeho dobytím – a on, jak bylo jeho zvykem, jezdil v čase pro to určeném, poté sesedl. Bylo mu přineseno jídlo, společně s lidmi jej snědl, vstal a šel do svého stanu se vyspat. Potom vstal z postele a modlil se. Seděl o samotě a já za ním přišel. Četli jsme společně něco z hadíthu a něco z fiqhu; četl mi výtah z knihy Sulajma ar-Rázího¹³⁸, která obsahuje čtyři čtvrtiny v oblasti fiqhu.

A sesedl jako obvykle. Byl mu přinesen pokrm, poté se rozhodl vstát a jít pryč, ale bylo mu řečeno, že se už přiblížil čas modlitby. Vrátil se tedy zpátky na své místo a sedl si. Řekl: „Budeme se modlit a pak půjdeme spát.“ Potom seděl a byl rozladěný. Rozkázal, aby všichni odešli, vyjma nejdůležitějších osob. Posléze k němu dorazil starý mamlúk, kterého Saladin respektoval, a předložil mu žádost od nějakých bojovníků džihádu. Saladin mu řekl: „Jsem teď rozmrzelý, přijď s tou žádostí za hodinu.“

On ho neposlechl a strčil mu tu žádost blízko jeho vznešenému obličejí. On žádost otevřel a přečetl si ji. Zastavil se na uvedeném jméně na začátku žádosti. Znal to jméno. Povídá: „Muž se zásluhami.“ Mamlúk řekl: „Ať jí můj pán zde pro něj podepíše.“ On na to: „Nemám teď při sobě kalamář.“

¹³⁷ K 3:134.

¹³⁸ Celým jménem Abú-I-Fath Sulajm ibn Ajjúb byl šífi°ovský právník, který zemřel roku 1055 (IBN SHADDĀD, Bahā' al-Dīn. *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashagate, 2002, s. 33).

Seděl – Bůh mu buď milostiv – ve vstupu do stanu¹³⁹ tak, že do něj nemohl nikdo vstoupit a kalamář byl uprostřed stanu a byl to stan veliký. Mamlúk mu řekl: „Ten kalamář je uprostřed stanu.“ K tomu, co Mamlúk řekl, nenáležel jiný význam, než aby si Saladin sám pro kalamář došel. Saladin na to odpověděl: „Ó ano. Už ho vidím.“

Opřel se o levou ruku, natáhl pravou a podal si kalamář. Podepsal pro něj tu žádost a já řekl: „Bůh pravil o svém Prorokovi: Ty jsi vskutku vznešených mravů.“ Nevidím mé Veličenstvo jinak, než že má právě takové mravy. On mi na to řekl: „Nic jsme nepokazili, splnili jsme potřebu a získali přízeň Boží.“

Kdyby se tahle příhoda stala někomu z obyčejných lidí, asi by se rozzuřil. A kdo je schopen hovořit takto k někomu, jenž se nachází pod jeho vládou? Toto jsou obrovská dobrota a shovívavost a „... Bůh nedopustí, aby ztratila se odměna těch, kdož dobré činí.“¹⁴⁰

Jeho koberec byl pošlapán v důsledku tlačenic, které se u něj scházely za účelem vznesení žádostí, a jemu to nijak nevadilo.

Jednou moji mulu polekali velbloudi a já byl s ním. Kopla ho do boku, který ho rozbolel. On se jen pousmál – Bůh mu buď milostiv –.

Jednoho větrného a deštivého dne jsem vjel do Jeruzaléma a všude bylo bahno. Moje mula ho tím bahnem pocákala, až zničila všechno, co měl na sobě. A on se jen pousmál. Chtěl jsem se od něj kvůli tomu vzdálit, ale on mě nepustil.

Slýchával jsem od žadatelů a stěžujících si, to nehorší, co může být slyšet. On to přijímal s radostí a potěšením. Příklad následující anekdoty může být jen vzácně zaznamenán:

¹³⁹ Saladin seděl ve speciálním stanu nazývaném *al-charkát* (IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúfija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 63).

¹⁴⁰ K 9:120/121.

Jeden z franských králů – Necht' je Bůh opustí – zamířil do Jaffy. Naše vojsko se od nich stáhlo do Natrúnu, což je místo vzdálené od Jaffy dva dny rychlého pochodu vojska a tři dny pochodu normálního. A tak shromáždil – Bůh mu buď milostiv – vojsko a zamířil do Caesareje, aby se střetl s posilami nepřítele. Toto se dozvěděli Frankové v Jaffě, s nimiž byl anglický král se svou skupinkou. Pro většinu z těch, které měl po ruce, připravil čluny, aby se plavili do Caesareje. Měl strach, aby se posílám nepříhodilo nic špatného. Sám král zůstal v Jaffě s malou skupinkou, protože byli obeznámeni se vzdáleností, na jakou se on – Bůh mu buď milostiv – od nich nachází i s jeho vojskem.

Když dorazil – Bůh mu buď milostiv – do Caesareje, viděl, že posila již vstoupila do města a opevnila se v něm. Věděl, že jeho plán je odsouzen k neúspěchu a proto se vydal v noci na cestu. Cestoval od soumraku do úsvitu, až ráno dorazil k Jaffě. Tam byl anglický král se sedmnácti rytíři a zhruba třemi sty pěšáky tábořící před městskými hradbami ve speciálním ležení. Vojsko ho probudilo, a tak nasedl ten prokletec na koně. Byl to udatný hrdina a znalec válečných záležitostí. Spolu se svým vojskem pevně stál a držel pozice a nevzdaloval se od městských hradeb. Proto je islámské vojsko obklíčilo ve všech směrech, vyjma směru města a připravilo se na střet s nepřítelem. Sultán přikázal vojsku, aby se chopilo příležitosti. Někteří emíři na to odpověděli s hrubostí a neochotou, které byly výsledkem jejich rozhořčení, protože jim nebyla přidělena půda v držbu¹⁴¹. Rozezleně trhl – Bůh mu buď milostiv – uzdou, protože věděl, že toho dne nepodniknou už vůbec nic. Opustil je a vrátil se zpět do tábořiště. Nařídil, aby jeho vztyčený stan byl strhnut. Vojsko se oddělilo od nepřítele a všichni si byli jistí, že sultán toho dne nechá veřejně popravit větší množství lidí.

¹⁴¹ Tzv. *iqṭāʿ* (IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúfija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964, s. 64).

Vyprávěl mi jeho syn, panovník az-Záhir – Bůh mu buď milostiv –, že se toho dne bál přijít otci na oči, i přestože bojoval s takovým nasazením, až mu to jeho otec – Bůh mu buď milostiv – zakázal. Sultán – Bůh mu buď milostiv – stále pochodoval, až se utábořil v Jázúru, který ležel nedaleko. A tak mu zde postavili stan a on šel dovnitř a vojáci si šli odpočinout do svých stanů, chráněných pouze ze shora skromnou látkou tak, jak tomu bylo v těch časech zvykem. Všichni emíři se třásli hrůzou, protože se domnívali, že je na ně velice rozzlobený. Az-Záhir mi řekl: „Vůbec mě nenapadlo z vlastní iniciativy vstoupit do jeho stanu, protože jsem se ho bál. Nakonec si mě nechal zavolat.“

Později povídá: „Zbavil mě všech obav, co jsem z něj měl. A tak jsem si vyžádal emíry a oni dorazili. Měli strach, ale nenalezli nic jiného, než že byl veselý a v dobrém rozpoložení. To v nich vyvolalo pocity klidu, bezpečí a spokojenosti. Opustili ho a on se rozhodl k odjezdu, jako kdyby se vůbec nic nestalo.“

Podívej se na tu shovívavost, která se v dnešních už časech nepotkává, ani se nevypráví o nikom, kdo by byl tak vznešený a mírný v porovnání s jemu podobnými. Bůh mu buď milostiv.

5.10 Zmínka o jeho zachování rytířskosti

- Bůh posvět' jeho duši -

Prorok – nechť je Boží požehnání a mír s ním – pravil: „Byl jsem poslán, abych byl konečnou částí v dokonání vznešeného charakteru.“

Pokud potřásl – nechť je Boží požehnání a mír s ním – rukou muži, nepustil ji, dokud tak neučinil jako první ten muž.

Sultán měl v sobě mnoho rytířskosti, byl příjemného výrazu ve tváři, velice skromný, usměvavý pro ty, kteří k němu dorazili jako hosté.

Nedovolil, aby host odjel, aniž by byl u něj pohostěn. A když k němu měl host prosbu, vždy mu ji splnil.

Přijal by kohokoli, i kdyby se mělo jednat o bezvěrce. Jednou takto hostil prince – pána Antiochie¹⁴², který se znenadání objevil před vchodem do jeho stanu po uzavření příměří v měsíci šawwálu roku pětistého osmdesátého osmého¹⁴³. Princ k němu zavítal, když byl Saladin na cestě z Jeruzaléma do Damašku. O něco ho požádal a on mu věnoval al-^cAmq, což je území, které mu zabral v roce pětistém osmdesátém čtvrtém¹⁴⁴, když dobyl pobřeží.

Byl jsem toho svědkem, když ho v Nazaretu navštívil pán Sidonu a on ho pohostil a choval se k němu s respektem. Pojedl s ním a pak se ho snažil přesvědčit, aby se stal muslimem. Zmínil se mu o ctnostech tohoto kroku a naléhal na něj.

Hostil šajchy, ^culamá' a význačné osobnosti. Spravil nás, abychom nezapomněli na nikoho význačného, kdo vstoupí do tábora a přivedli ho k němu, aby ho mohl pohostit.

Roku pětistého osmdesátého čtvrtého¹⁴⁵ se u nás zastavil muž ^cilmu a mystiky. Byl to význačný člověk. Jeho otec byl pánem Tabrízu. On odmítl pokračovat v otcových šlépějích. Věnoval se práci a poustevnictví. A tak když dorazil do příbytku Boha, Jeruzaléma, a prošel si ho, všiml si pamětihodností postavených sultánem – Bůh mu buď milostiv. Napadlo ho, že by sultána mohl navštívit a tak k nám dorazil. Objevil se znenadání, když vstoupil ke mně do stanu. A tak jsem se s ním setkal a přivítal ho. Zeptal jsem se ho na důvod jeho příchodu a on mi pověděl, že když uviděl

¹⁴² Zřejmě se jedná o Bohemunda, zvaného Koktavý, knížete Antiochie (HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet 2009, s. 231).

¹⁴³ Říjen 1192 (IBN SHADDĀD, Bahā' al-Dīn. *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashgate, 2002, s. 35).

¹⁴⁴ Zabral jej roku 1188 (IBN SHADDĀD, Bahā' al-Dīn. *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashgate, 2002, s. 35).

¹⁴⁵ 1188-1189 (IBN SHADDĀD, Bahā' al-Dīn. *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashgate, 2002, s. 36).

nádherné sultánovy památky, to na něj tolik zapůsobilo, že se rozhodl sultána navštívit. Té noci jsem o tom obeznámil sultána – Bůh mu buď milostiv –. Sultán si toho muže nechal zavolat. Vyslechl si od něj hadíth, poděkoval mu jménem islámu a byl na něj hodný. Pak jsme odešli a on odešel s námi. Přenocoval u mě ve stanu, a když jsme se spolu za úsvitu modlili, začal se se mnou loučit. Řekl jsem mu, že je nevhodné, aby odcestoval, aniž by se rozloučil se sultánem. On se ani neotočil. Nevěnoval tomu žádnou pozornost. Řekl: „Splnil jsem si, co jsem chtěl. Už bych z toho nic neměl, když už jsem ho navštívil a spatřil,“ a během hodiny odešel. Uplynulo několik dnů a sultán se mě na něj zeptal. Informoval jsem ho o tom, co udělal a on z toho byl celý mrzutý. Proč jsem mu jen o jeho odchodu nic neřekl. Pověděl mi: „Jak je možné, že nás někdo opustí, jako tento muž, aniž bychom ho mohli poctit a pohostit?“

Problém s tím mužem mě neustále pronásledoval, až jsem našel jeho řešení v tom, že napíšu dopis Muhjí ad-Dínovi¹⁴⁶ – damašskému qádímu – a pověřím ho v něm, aby se zeptal na toho muže. A tak moje zpráva dorazila k tomu muži. Informoval jsem ho v něm, že sultán byl rozmrzelý nad tím, že odcestoval, aniž by se s ním předtím sešel a rozloučil se. Napsal jsem mu, že by bylo dobré, kdyby se vrátil, což mi umožňovalo přátelství, které mezi mnou a tím mužem panovalo. Znenadání vstoupil ke mně do stanu. Napsal jsem tedy Saladinovi a informoval ho o příchodu toho muže. On mi na to napsal: „Přiveď ho s sebou,“ což jsem udělal. Saladin ho přivítal, radoval se s ním a zdržel ho několik dní. Za celou tu dobu se k němu choval na výsost hezky. Daroval mu odpovídající nákladní zvíře a mnoho z šatů, které si pak odnesl k lidu svého kmene, svým následovníkům a sousedům. Vyplatil mu taktéž řádný

¹⁴⁶ Celým jménem Muhjíju-d-Dín Muhammad ibn Zajjú-d-Dín °Alí. Narodil se někdy v letech 1155-6 a zemřel v roce 1202. Sloužil první mši po dobytí Jeruzaléma Saladinem (IBN SHADDĀD, Bahā' al-Dīn. *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashgate, 2002, s. 36).

obnos peněz. Ten muž pak odešel, děkoval našim lidem a po celý svůj život se za ně modlil.

Jednou jsem byl svědkem toho, jak před něj přivedli franského vězně, který z něj měl takový strach, až mu vstávaly vlasy hrůzou na hlavě. Proto Saladin pověděl svým překladatelům, aby mu sdělili: „Z čeho máš takový strach?“ A Bůh zajatci vložil do úst následující slova: „Předtím, než jsem spatřil tvůj obličej, jsem měl strach, ale potom co jsem tě viděl a stanul před tebou, nevidím nic jiného, než dobrotu.“ A on na něj byl hodný, velkorysý a propustil ho na svobodu.

Byl jsem v jeho službách, když jsme stanuli naproti Frankům. Dorazilo k nám několik průzkumníků a s nimi byla žena. Byla v zajetí emocí, hořce plakala a neustále se bila do hrudi. Jeden z průzkumníků povídá: „Vyšla z tábora Franků a požádala nás, abychom ji před vás předvedli. A tak jsme jí vzali s námi.“ Rozkázal překladatelům, aby se jí zeptali na její problém. Pověděla: „Muslimští zloději v noci vtrhli do mého stanu a vzali mi mojí dcerku. Od soumraku do úsvitu jsem se dovolávala pomoci. A bylo mi řečeno: ‚Sultán muslimů je milosrdný. Zavedeme tě k němu, abys ho mohla požádat o svou dceru,‘ a tak mě sem zavedli a nevím, kdo jiný, než ty, by mi mohl pomoci.“

Choval se k ní s něhou a z jejího příběhu mu zvlhly oči slzami. Převládla v něm jeho rytířskost, a proto rozkázal, kdo půjde na vojenský trh a zeptá se na malou holčičku. Řekl, že kdo jí koupí, tomu za ní zaplatí všechny výdaje. Věděl o jejím příběhu od brzkého rána toho dne, když od toho okamžiku uplynula hodina, nějaký rytíř přišel s malou holčičkou kolem svých ramen. Matka se na ní podívala a klesla na kolena s hlavou skloněnou k zemi. Lidé kolem plakali kvůli tomuto shledání. Matka zvedla zrak k nebi, ale nerozuměli jsme tomu, co říkala. Její holčička jí byla předána a odvedli ji do jejich tábora.

Neublížil by – Bůh mu buď milostiv – tomu, kdo byl jeho přítelem, i kdyby ho takovýto zradil. Stalo se, že v jeho pokladnici došlo k výměně dvou váčků egyptského zlata za dva váčky drobných měděných mincí. Neudělal správcům své pokladnice nic víc, než je propustil ze služby.

Po bitvě u Hattína roku pětistého osmdesátého třetího¹⁴⁷, tato bitva je slavná a až přijde její místo, bude řádně vysvětlena – Dá-li Bůh –, za ním přivedli prince Renauda – pána Keraku¹⁴⁸ – společně s franským panovníkem pobřeží¹⁴⁹, jakmile byli tito dva po bitvě zajati. Rozkázal, aby mu je přivedli. Renaud byl nevěřící proklatec všech proklatců. V době příměří mezi ním a muslimy, prošla jeho územím karavana z Egypta – nechť ho Bůh stráží. On toto příměří porušil, napadl karavanu, spoutal všechny, co se jí účastnili, mučil je a nechal je vsadit do podzemního stísněného vězení. Když mu připomněli čerstvé příměří, řekl na to: „Řekněte vašemu Muhammadovi, ať vás osvobodí.“

Když se k němu – Bůh mu buď milostiv – dostalo to, co Renaud řekl, přísahal, že jakmile mu to Bůh umožní, zabije Renauda vlastní rukou. A když mu Bůh umožnil, že ho Renauda toho dne zajal, utvrdilo ho to v jeho rozhodnutí Renauda zabít a to i vzhledem k vykonané přísaze. Nechal si ho spolu s králem předvést. Král bědoval, že má žízeň. Proto mu nechal donést pohár pití. Král se z něj napil a potom ho podal Renaudovi. Sultán řekl svým překladatelům: „Řekněte královi: Ty jsi ten, kdo mu dal napít. Pokud jde o mě, já mu nedám z mého ani napít, ani najíst.“ Chtěl tím říct – Bůh mu buď milostiv -, že podle zásad rytířského chování neublíží tomu, kdo pojí z jeho pokrmu.

Poté Renaudovi vlastní rukou usekl hlavu, aby dostal své přísaze. Zabral Akkon a osvobodil všechny vězně ze stísněných cel. Bylo jich

¹⁴⁷ 1188 (IBN SHADDĀD, Bahā' al-Dīn. *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashagate, 2002, s. 37).

¹⁴⁸ V an-Nawádiru nazýván jako Arnát (IBN ŠADDĀD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultáníja wa-l-mahásin al-júsúfija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964. s. 69). Viz podkapitola 6.4.

¹⁴⁹ Zde je myšlen Guy z Lusignan. Viz podkapitola 6.4.

přibližně na čtyři tisíce. A každému vězni dal peníze, které mu umožnily cestu do jeho země a k jeho rodině. Toto se ke mně dostalo z úst různých lidí, protože já jsem této události nebyl přítomen.

Byl příjemný společník, dobrých mravů, výborného smyslu pro humor, uměl nazpaměť genealogii Arabů a jejich bitvy, znal jejich životy, pamatoval si genealogii jejich koňů, vyznal se ve zvláštnostech a podivuhodnostech této planety a to do té míry, že v jeho promluvách bylo ke slyšení to, co by nebylo možno slyšet nikde jinde.

Byl obdivuhodné povahy. Ptal se vojáků na jejich nemoci, léčbu, stravu, pití, a zdali se jejich stav zlepšuje, či naopak.

Sezení s ním byla klidná. Nikdo před ním nemluvil jinak, než hezky. Krásně naslouchal, dělo se tak v příjemné atmosféře, protože nechtěl poslouchat o druhých nic jiného, než hezké věci. Měl upřímný jazyk. Nikdy jsem ho neviděl, aby pomlouval. A měl ryzí srdce, protože nikdy v tom, co napsal svým perem, neurazil muslima.

Byl pevného slibu a věrnosti. Nepředvedli před něho sirotka, aniž by se neslitoval nad těmi, co ho opustili, neutěšil jeho srdce a neposkytl mu majetek zesnulého. Pokud měl sirotek někoho staršího ze své rodiny, o něhož by se mohl opřít, pak sirotek předal takovéto osobě. Pokud ne, ponechal si jeho majetek, dával mu z něj, kolik sirotek potřeboval a pak tento majetek předal osobě, která ho osiřelému zprostředkovala, a která se postarala o jeho výchovu.

Nebylo známo, že by na jakéhokoliv šajcha nebyl příjemný, že by ho nepohostil a nechoval se k němu s patřičnou úctou. Stále byl takového charakteru až do chvíle, kdy si ho Bůh k sobě povolal.

Toto jsou stručné zprávy o ctnostech jeho charakteru a vznešenosti jeho povahy. Ve strachu před přílišnou délkou textu a možným znuděním čtenáře jsem tyto zprávy zkrátil. Zaznamenal jsem pouze to, čeho jsem

byl buď přímým svědkem, anebo o čem jsem se informoval od důvěryhodných zdrojů, které jsem si ověřil. A toto je něco z toho, co jsem zaznamenal, když jsem působil v jeho službách. Není toho však moc v porovnání s tím, co bylo zaznamenáno někým jiným, kdo byl v jeho službách přede mnou, nebo po mně. Nicméně rozsah, který jsem sepsal, bezpochyby stačí při ukázce ryzosti a nezkaženosti jeho charakteru a vlastností.

Jelikož jsme ukončili první část, pustíme se nyní do části druhé. Druhá část pojednává o různých věcech, jako jsou jeho bitvy a dobývání. Bůh posvěť jeho duši.

5.11 Reflexe vyobrazení Saladina v první knize an-Nawádiru

První kniha kroniky an-Nawádir je psána Saladinovým tajemníkem ibn Šaddádem ve třetí osobě, kdy Saladin vystupuje jako hlavní hrdina, ibn Šaddád pak jako vypravěč. Ibn Šaddád nás v průběhu celé první knihy upozorňuje, že popisovaným událostem byl sám buď svědkem, nebo je získal od důvěryhodných pramenů. Nicméně jeho osobní svědectví jednotlivých událostí převažuje nad přejímáním informací.

V mnoha ohledech je první kniha historicky přesným pramenem, který předznamenává ve zkratce události, které jsou zmíněny v druhé knize an-Nawádiru. První kniha však zanechává jistý dojem subjektivity v rámci popisu Saladinových kvalit. Do jisté míry se jedná až o jakousi glorifikaci nového hrdiny islámu, kterému má první kniha an-Nawádir zcela jistě sloužit jak prostředek legitimacy jeho vlády a boje nejen proti křižákům, ale i proti silám „post-zengíovské“ Sýrie.

Celým dílem prostupuje silný duch religiozity spjatý s problematikou džihádu. Dalo by se říci, že jednotlivé citace z Koránu, odkazování na hadíthy a zejména podkapitola věnovaná džihádu¹⁵⁰ mají jasný záměr: probudit ve čtenáři dojem legitimacy vlády Saladina dané samotným

Bohem. S tímto motivem se setkáváme taktéž v podkapitole o pochodu Richarda I. na Jeruzalém¹⁵¹, kdy muslimy od pohromy zachrání kající modlitby Saladina a Boží přízeň. O tom, že se Saladin považoval za predestinovaného vůdce z Boží milosti, svědčí i text dopisu, který napsal Saladin chalífovi do Bagdádu: „*Skoro sto let nezatoužil žádný panovník znovu dobýt toto město, než Bůh povolal mě.*“¹⁵²

Jedním z nejvýznačnějších motivů celé první knihy, potažmo celé kroniky an-Nawádiru, je, jak již bylo avizováno dříve, používání džihádu jako nástroje k vedení „vyšší“ války za Saladina. Je to právě motiv džihádu, který prostupuje již dvůr raných Zengíovců, a který sílí především v osobě zbožného a obdivovaného hrdiny islámu al-Malika al-Ádila Núru-d-Dína abú-l-Kásima Mahmúda ibn Imádu-d-Dína Zengího. Za tohoto Zengíovce došla ideologie svaté války, opomeneme-li Saladinovo pojetí džihádu, svého vrcholu.

Saladin uměl džihádu velmi dobře využít. D. Nicolle se o tomto faktu zmiňuje následovně: „*Oživený duch džihádu se pod vedením Saladina posunul z defenzivních pozic z počátku a poloviny 12. stol. k ofenzivní strategii.*“¹⁵³ Na základě zesíleného pocitu džihádu mohl Saladin snadněji přesvědčit vojáky v boji proti Frankům. O jednom z důvodů intenzifikace džihádu za Núru-d-Dína a Saladina G. Hindley píše: „*Byl to fanatismus křížáků, jenž v Sýrii inspiroval postupný růst sympatií pro svatou válku neboli džihádu. Do Saladinových dob přerostl v mohutné lidové hnutí díky jeho propagandě během Núr ad-Dínovy vlády.*“¹⁵⁴ Je tedy jasné, že Saladin džihádu využíval ve svůj prospěch a první kniha an-Nawádiru měla posloužit jako jakýsi „most“ mezi touto ideologií a prostými vojáky.

Lze tedy shrnout, že první kniha an-Nawádiru je kombinací historicky přesných událostí, který byl sám autor svědkem a Saladinovy

¹⁵⁰ Viz podkapitola 5.7.

¹⁵¹ Viz podkapitola 5.3.

¹⁵² HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet 2009, s. 74.

¹⁵³ NICOLLE, David. *Třetí křížová výprava 1191*. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 8.

¹⁵⁴ HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet 2009, s. 62.

ideologické doktríny, která byla specifická zejména svou afiliací k džihádu a vzbuzením dojmu, že Saladin byl zvolen Bohem jako jediný a správný hrdina islámu.

6 KOMPARACE UDÁLOSTÍ V PRVNÍ KNIZE KRONIKY AN-NAWÁDIR SE STEJNÝMI UDÁLOSTMI V KRONICE ITINERARIUM

Tato kapitola se zabývá komparací vybraných událostí z první knihy kroniky an-Nawádir se stejnými událostmi obsaženými v kronice Itinerarium. Cílem komparace je zjistit, jak se pohledy v obou kronikách na osobnost Saladina liší.

Jak bylo uvedeno v úvodu, obě kroniky jsou kronikami třetí křížové výpravy, avšak obě jsou ideologicky protichůdné. Zatímco an-Nawádir byl vyhotoven pro Saladina, kronika *Itinerarium* je kronikou, která chvalořečí především osobnost Richarda I. Lví srdce¹⁵⁵.

6.1 Saladinův původ, rodina a mládí

Historický popis: Tento popis lze nalézt v podkapitole 4.1.

Kronika an-Nawádir: Údaje týkající se Saladinovi rodiny, jeho narození, mládí a života se nacházejí především v podkapitole 5.2.

Kronika *Itinerarium*: V této kronice lze nalézt pouze jednu podkapitolu, která se zabývá původem Saladina a jeho mládím. Jedná se o 3. kapitolu první knihy *Itineraria* nesoucí název *Saladinův nástup a jeho počátky*¹⁵⁶. Neznámý autor kroniky *Itinerarium* uvádí, že Saladin pocházel z národa nazvaného *Mirmuraenus*, což má být dle komentářů zkomolenina arabského slovního spojení *amíru-l-mu'minín*, což znamená kníže věřících. Autor dále uvádí, že rodiče Saladina nepocházeli ani z řad šlechty, avšak nebyli to ani obyčejní lidé. Otcovo křestní jméno mělo být Job. Saladinovo pak Josef. Vznik přízviska Salahadin pak autor přisuzuje slovu „*Hadin*“, což je dle něj označení pro zákon, jimiž se muslimové řídili. Díky tomuto slovu pak vzniklo jméno Salahadin. Podle autora toto jméno znamená „reformátor zákona“, či „mírotvorce“.

Dále je v této kapitole uvedeno, že Saladin našel první patronát pod „Nuradinem“, sultánem Damašku. Saladin měl shromáždit velké bohatství tím, že prodával prostitutkám listiny, bez nichž nebyly oprávněny provozovat svou profesi. Nicméně většinu svých peněz pak použil na

¹⁵⁵ Podrobněji k obsahu kroniky *Itinerarium* v: GRULICH, Vladimír. *Křížové výpravy do Svaté země*. Plzeň, 2011. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, Katedra Blízkovýchodních studií.

¹⁵⁶ *The Chronicle of the Third Crusade. The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*. Aldershot: Ashgate, 1997, s. 26.

financování her, aby si tak zajistil přízeň obyčejných lidí a to se mu také mělo podařit. Syrský věstec měl také Saladinovi předpovědět, že bude králem, a že bude vládnout v Damašku a Egyptě. Proto začal Saladin osnovat své plány na převzetí moci.

Ještě zmiňme, že ve 4. kapitole kroniky *Itinerarium* je Saladinův strýc nazýván Saracum.¹⁵⁷

Komparace: Jednotlivé ukázky, tedy text kroniky an-Nawádir z podkapitoly 5.2 a text kroniky *Itinerarium* se v osobě Saladinovi rodiny, narození a počátků shodují v několika údajích. Křestní jméno Saladinova otce bylo skutečně Job, respektive jeho arabská podoba Ajjúb. Také je pravda, že Saladin působil jako chránělec Núru-d-Dína, což je explicitně patrné ve výše uvedené podkapitole 5.2. Je také možno v obou textech jednotlivých kronik spatřit fakt, že Saladinovi rodiče (v podkapitole 5.2 je nicméně zmíněn pouze Saladinův otec) nebyli ani aristokratického původu, avšak ani prostí lidé. V podkapitole 5.2 lze vyčíst, že Saladinův otec působil ve službách atabega Zengího, jako jeho vysoký hodnostář v oblasti válečnictví, tedy zřejmě nepatřil přímo mezi arabskou nobilitu, avšak na druhou stranu zastával vysoké postavení na Zengího dvoře, tedy nepatřil ani mezi lidi obyčejného původu.

Texty se však taktéž rozcházejí v otázce rodičů, narození a počátků Saladina v určitých faktech. V podkapitole 5.2 je Saladin vykreslen jako zodpovědný a nadaný chránělec, k němuž Núru-d-Dín shlíží s obdivem a respektem. Na druhé straně v textu z *Itineraria* je Saladin vykreslen jako vypočítavý kuplíř, který se po obdržení věštby od syrského jasnovidce chce ujmout vlády na úkor Núru-d-Dína. Jméno Salahadin, jak je uvedeno v *Itinerariu*, nicméně nepochází ze slova „Hadin“, a jeho význam není ani „reformátor zákona“ ani „mírotvorce“. Slovní spojení Saláh ad-Dín znamená doslova „správnost víry“, lze jej tedy kupříkladu volně přeložit

jako „ten, kdo kráčí správnou cestou víry“. Taktéž jméno Saladinova strýce není Saracum, jak je patrné z podkapitoly 5.2.

Shrnutí: Oba výše komparované texty se shodují v následujících bodech: v sociálním postavení Saladinova otce, v podobě jeho křestního jména a ve službě, kterou Saladin konal pod Núru-d-Dínem.

Oba výše komparované texty se rozcházejí v následujících bodech: ve jménu Saladinova strýce a v podobě Saladinových ambicí a jeho charakteru. Z obsahu obou textů je zřejmé, že vykreslení Saladinovy osobnosti v každé z knih je ryze neobjektivní. Zatímco v kronice an-Nawádir je Saladin glorifikován, v Itinerariu je vykreslen velice negativně. Nicméně z historického kontextu můžeme usoudit, že více historicky přesná je v otázce popisu Saladinovi rodiny, narození a jeho počátků kronika an-Nawádir, už jen z toho důvodu, že obsahuje více informací o tomto panovníkovi, které jsou navíc při porovnávání s výkladem moderní historiografie (viz podkapitola 4.1) do jisté míry přesné, zatímco mnoho údajů ohledně Saladina je ve výše uvedeném textu z Itineraria mylných a zkomolených. Tato podkapitola tedy ukazuje na fakt, že v otázce Saladinových počátků je více historicky přesná první kniha kroniky an-Nawádir a poskytuje tak úplnější a objektivnější náhled na osobnost Saladina.

6.2 Pochod Richarda I. Lví srdce na Jeruzalém

Historický popis: Tato událost se přihodila v roce 1192. Francouzský panovník Filip IV. August se 31. července 1191 rozhodl opustit Svatou zemi poté, co 12. července toho samého roku křižáci získali Akkon. Velení křižácké armády tak přebral anglický panovník

¹⁵⁷ *The Chronicle of the Third Crusade. The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi.* Aldershot: Ashgate, 1997, s. 26-28.

Richard I. Lví srdce.¹⁵⁸ I přestože Richard onemocněl, křižáci pokračovali v tažení na Jeruzalém. 11. června 1192 dosáhli Bajt Núbá', kde strávili jeden měsíc.

Saladin 1. července svolal své velitele do Jeruzaléma, aby s nimi prokonzultoval tíživou situaci. Mezi osádkou Jeruzaléma panovalo také napětí mezi Turky a Kurdy. Do Jeruzaléma ještě stačily dorazit al-Afdalovy posily a na cestě byly i další vojáci. 3. července výzvědná služba zjistila, že v křižáckém táboře panují neshody a to zejména mezi Richardem a Francouzy. 4. července výzvědná služba Saladinovi oznámila, že křižácké vojsko odtáhlo směrem k Ramle.¹⁵⁹

Kronika an-Nawádir: Údaje týkající se této události se nacházejí v podkapitole 5.3.

Kronika Itinerariu: O této události se poprvé v Itinerariu dozvídáme v 50. kapitole páté knihy. V této kapitole se dozvídáme, že když se muslimové v Jeruzalémě dozvěděli, že Richard I. směřuje k Jeruzalému, začali zběsile opouštět město. Ani sultánovi hrozby, ani jeho peníze nemohli prchající muslimy přesvědčit, aby zůstali ve městě. Saladin si dokonce měl vyžádat rychlého koně, aby se mohl popřípadě rychle stáhnout z města.

Z 51. kapitoly páté knihy se dozvídáme, že vojska krále Richarda I. se při svém pochodu na Jeruzalém utábořila v Betenobli,¹⁶⁰ což je jiný název pro Bajt Núbá'.¹⁶¹

V 1. kapitole šesté knihy se dozvídáme, že francouzská část Richardova vojska si přeje zaútočit na Jeruzalém. Richard I. však není

¹⁵⁸ GRULICH, Vladimír. *Křížové výpravy do Svaté země*. Plzeň, 2011. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, Katedra Blízkovýchodních studií, s. 19.

¹⁵⁹ NICOLLE, David. *Třetí křížová výprava 1191*. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 88.

¹⁶⁰ *The Chronicle of the Third Crusade. The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*. Aldershot: Ashgate, 1997, s. 329.

¹⁶¹ *The Chronicle of the Third Crusade. The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*. Aldershot: Ashgate, 1997, s. 102.

rozhodnutý k takovému kroku. Aby vytáhl s celým vojskem na Jeruzalém, žádá si souhlas templářů a rytířů maltézského řádu. Jako další důvod, proč nespěchat s útokem na Jeruzalém, Richard uvádí: „*Také víte, že Saladin přijde na vše, co se v tomto vojsku děje. Zná naší sílu a ví, čeho jsme schopni.*“¹⁶² Richard se tak postaví nejen francouzské nevoli, ale taktéž nevoli velké většiny ostatních vojáků a poustevníků, kteří si přejít dobýt Jeruzalém.

V 2. kapitole šesté knihy je uvedeno, že následný směr tažení má určit zvolená rada dvaceti soudců. Mezi těmito soudci je pět z řad templářů, pět z řad maltézských rytířů, pět místních obyvatel a pět francouzských vůdců. Soudci se nakonec rozhodli pochodovat na Egypt, místo na Jeruzalém. Proti tomuto rozhodnutí však zvedli hlas Francouzi, kteří chtěli za každou cenu pochodovat na Jeruzalém. Král Richard jim nabídl, že jim poskytne určité vybavení k obléhání, ale sám se ho nebude účastnit. Francouzi se tedy nakonec tohoto nápadu vzdali.¹⁶³

V 7. kapitole šesté knihy je uvedeno, že v pochodu na Jeruzalém křižáky odradil i fakt, že muslimové zatarasili všechny prameny vody v blízkosti města, takže ve vzdálenosti dvou kilometrů se nenacházela pitná voda.¹⁶⁴

V 10. kapitole šesté knihy se dozvídáme, že jakmile byl Saladin informován o odchodu křižáků od Jeruzaléma,¹⁶⁵ „*jeho naděje byla opět vzkříšena a spadl mu kámen ze srdce.*“¹⁶⁶

¹⁶² *The Chronicle of the Third Crusade. The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi.* Aldershot: Ashgate, 1997, s. 335.

¹⁶³ *The Chronicle of the Third Crusade. The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi.* Aldershot: Ashgate, 1997, s. 335-337.

¹⁶⁴ *The Chronicle of the Third Crusade. The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi.* Aldershot: Ashgate, 1997, s. 344.

¹⁶⁵ *The Chronicle of the Third Crusade. The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi.* Aldershot: Ashgate, 1997, s. 347.

¹⁶⁶ *The Chronicle of the Third Crusade. The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi.* Aldershot: Ashgate, 1997, s. 347.

Komparace: Oba výše uvedené texty se shodují v několika údajích. Za prvé v tom, že Richard I. vytáhl na Jeruzalém, v němž byl zrovna tou dobou Saladin. Dalším shodným bodem obou textů je fakt, že když se muslimové v Jeruzalémě dozvěděli o pochodu Richarda I. na město, vznikla v něm velká panika. Nicméně o míře paniky se texty rozcházejí, protože podle Itineraria většina muslimů před příchodem Richarda I. z města utekla, zatímco podle podkapitoly 5.3 nevíme, zdali muslimové utekli, či naopak. Víme jen, že nechtěli zůstat ve městě. Z obou textů je patrné, že Saladin používal výzvědné služby a byl o pohybu i stavu Richardova vojska dobře informován. Oba texty se shodují v údajích o rozkolu v křižácké armádě a také v tom, že hlavním oponentem Richarda I. v rámci zmiňovaného rozkolu bylo francouzské vojsko, které na rozdíl od anglického panovníka chtělo směřovat k Jeruzalému a oblehnout ho. V obou textech je také zachycena problematika nedostupnosti vody pro křižácká vojska, i když dle podkapitoly 5.3 nechal Saladin všechny vodní zdroje v okolí znehodnotit, zatímco podle Itineraria byly tyto vodní zdroje blokovány muslimskými vojáky. Oba texty shodně hovoří o Bajt Núbá' jako o základně, odkud měl Richard I. pochodovat na Jeruzalém. Fakt, že Saladin zůstal v Jeruzalémě a z města neuprchl, je také obsažen v obou písemnostech. Oba texty stejně uvádějí i volbu soudců, kteří měli rozhodovat o dalším směřování křižáckého vojska. Ovšem v počtu těchto soudců se oba texty rozcházejí. Zatímco z podkapitoly 5.3 je patrné, že těchto soudců mělo být deset, podle textu z Itineraria bylo soudců dvacet. Oba texty zmiňují úplné stažení veškerého křižáckého vojska od Jeruzaléma a Itinerarium dokonce uvádí, že Saladin po tomto stažení pociťoval velkou úlevu, což je v naprostém souladu s tím, co se lze dočíst v textu podkapitoly 5.3.

Shrnutí: Oba výše komparované texty se shodují v následujících bodech: v Richardově pochodu na Jeruzalém, zatímco v něm byl Saladin, v Richardově základně v Bajt Núbá', v chaosu, který v Jeruzalémě mezi

muslimy zavládl poté, co se dozvěděli, že na ně pochoduje anglický panovník, v nedostupnosti pitné vody pro křižáky, v rozkolu v Richardově vojsku, a že jeho hlavní příčinou byli francouzští vojáci, kteří chtěli pochodovat na Jeruzalém, ve volbě soudců-rozhodčích sporu a ve faktu, že Saladin používal sofistikovanou výzvědnou službu.

Oba výše komparované texty se rozcházejí v následujících bodech: v počtu soudců-rozhodčích sporu a ve způsobu zabránění křižákům využívat vodní zdroje v okolí Jeruzaléma.

Komparace obou textů ukazuje, že většina z porovnávaných údajů v nich obsažených se shoduje nejen mezi sebou, ale i s historickým pozadím. Z toho vyplývá, že oba texty se zdají být v rámci popisovaného historické události vcelku přesné a objektivní. Oba prameny poukazují na to, že Saladin byl příchodem Richarda I. k Jeruzalému opravdu znepokojen, nicméně oba prameny se liší v popisu intenzity Saladinova znepokojení. Itinerarium na rozdíl od na-Nawádiru popisuje Saladina jako natolik vystrašeného, že se chystal opustit město společně s ostatními. Itinerarium nicméně také vyzdvihuje schopnosti výzvědné služby Saladina. Při odchodu křižáků si Saladin „zhluboka“ oddechla, což potvrzují oba dva prameny.

6.3 Stažení Saladinova vojska u Jaffy

Historický popis: Tato událost se odehrála v kontextu bojů o Jaffu. Ty započaly 27. červencem 1192. V této době Richard plánoval v Akkonu dobytí Bejrútu, zatímco Saladinovi se podařilo napadnout Jaffu, město dobyl, nicméně křesťanská osádka citadely se houževnatě bránila. Když se Richard dozvěděl o pádu Jaffy, nalodil se společně se svými jednotkami a vyplul do Jaffy, kterou se mu díky hrdinské obraně osádky citadely podařilo „vyrvat“ ze Saladinova područí. Nakonec byly

Saladinovi o mnoho početnější jednotky 31. července zatlačeny na ústup.¹⁶⁷

Kronika an-Nawádir: Údaje týkající se této události se nacházejí v podkapitole 5.9.

Kronika Itinerarium: O této události hovoří 16. kapitola šesté knihy. Podle kroniky měl Richard, který vyšel před hradby Jaffy pouze tři koně. V kapitole je několikrát zmíněn fakt, že proti „Turkům“ stálo pouze pár bojovníků. Když Richard vyšel vně hradeb, muslimské vojsko zahlédlo jeho standarty. Když zrovna začínala bitva, Saladin „byl převálcován strachem“¹⁶⁸ z anglického panovníka, protože si uvědomil, jak nelítostný byl, když Jaffu dobýval zpět na muslimech. Proto si nechal složit stan a zmizel před Richardem tak, „aby jím nebyl viděn.“¹⁶⁹ Richard sultánovy voje pronásledoval a nelítostně pobíjel opozdilce. Saladin se po bitvě sešel se svými emíry a podívoval se, jak je možné, že hrstka porazila tak ohromné vojsko, načež mu jeden z emírů pověděl, že král Richard je udatný a úžasný muž. Richard si pak na místě, kde si původně nechal rozložit Saladin svůj stan, rozložil svůj vlastní.¹⁷⁰

Komparace: V obou textech je patrné, že přestože měl Richard vně hradeb pouze nepočetnou skupinku bojovníků, dokázal několikanásobně silnějšího nepřítele zahnat na útek. Motiv stažení Saladinových vojáků je však nejasný. Zatímco text kroniky an-Nawádir hovoří o neochotě emírů bojovat z důvodu neobdržení půdy v držbu, text Itineraria hovoří o obrovském strachu Saladina z Richardovy pověsti nelítostného a tvrdého bojovníka.

Shrnutí: Oba výše komparované texty se shodují v následujících bodech: v obraně Richarda I Jaffy s nepatrnou vojenskou posádkou proti

¹⁶⁷ NICOLLE, David. *Třetí křížová výprava 1191*. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 88.

¹⁶⁸ *The Chronicle of the Third Crusade. The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*. Aldershot: Ashgate, 1997, s. 357

¹⁶⁹ *The Chronicle of the Third Crusade. The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*. Aldershot: Ashgate, 1997, s. 357.

¹⁷⁰ *The Chronicle of the Third Crusade. The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*. Aldershot: Ashgate, 1997, s. 357.

početnému nepříteli, Richard bojoval vně hradeb, vojsko se stáhlo na Saladinův příkaz, Saladin si před svým odchodem nechal strhnout a zabalit svůj stan.

Oba výše komparované texty se rozcházejí v následujícím bodě: v důvodu Saladina stažení.

Komparace jasně poukázala na fakt, že zatímco Itinerarium považovalo Saladina za zbabělce, který se stáhl ve strachu před Richardem, an-Nawádir důvod ve stažení vidí v Saladinově dobrotě, když ustoupil hašteřícím se emírům a nakonec tyto emíry ani nepotrestá, aby tak ukázal na svou výjimečnost shovívavost a trpělivost.

6.4 Zajetí Guye z Lusignanu a Renauda ze Châtillonu a Renaudova poprava Saladinem

Historický popis: V roce 1181 Renaud ze Châtillonu porušil příměří z roku 1180 mezi jeruzalémským králem a Saladinem tím, že přepadl muslimskou karavanu¹⁷¹ táhnoucí z Egypta. Saladin na to reagoval trestnou výpravou, ale Renauda se mu nepodařilo zadržet. Nicméně po bitvě u Hattína roku 1187, kdy Saladin porazil vojsko Guye z Lusignanu, padli Renaud i Guy do Saladinova zajetí. Následně byli oba společně s dalšími význačnými křesťanskými zajatci přivedeni do Saladinova stanu. Saladin jeruzalémskému králi podal pohár s vodou z růží zchlazenou sněhem z Hermonu. Guy pak pohár podal Renaudovi. Saladin se ohradil proti tomuto gestu. Saladin Renauda pokáral za jeho předešlé zločiny, ale ten muslimského vladaře nedbale odbyl. Není jisté, zdali přímo samotný Saladin, nebo jeho poddaný Renauda sťal.¹⁷²

Kronika an-Nawádir: Údaje týkající se této události se nacházejí v podkapitole 5.10.

¹⁷¹ Oficiální webové stránky serveru *Encyclopaedia Britannica*, dostupné z: <<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/496033/Reginald-of-Chatillon>> [25. 4. 2013].

Kronika Itinerarium: O výše uvedených událostech týkajících se osobnosti Renauda ze Châtillonu nás zpravuje 5. kapitola první knihy. Renaud je zde nazýván princem z Antiochie. 5. kapitola uvádí, že Renaud zaútočil na „velice početnou společnost“¹⁷³ bezvěrců, kteří šli přes jeho území. Tato „společnost“ šla z Damašku do Egypta. Renaud tím, že je napadl, porušil příměří. Zajatce nechal vsadit do vězení a zabral jim všechnen jejich náklad. To Saladina rozzuřilo, proto vytáhl s vojskem, jež mělo dle autora Itineraria čítat na 500 000 mužů. Po bitvě u Hattína mu byl Renaud přiveden. „Tyran“¹⁷⁴, jak je zde Saladin nazýván, „*snad proto, že byl rozhněvaný, nebo proto, aby se zbavil výjimečnosti tak skvělého muže*“¹⁷⁵, usekl Renaudovi hlavu vlastní rukou.¹⁷⁶

Komparace: Na obou komparovaných textech je patrné, že ve většině porovnávaných údajů shodují. Oba texty se shodují na faktu, že Renaud přepadl muslimskou karavanu. Avšak podle podkapitoly 5.10 a informací obsažených v historickém nástinu tato karavana směřovala z Egypta, zatímco v Itinerariu bylo uvedeno, že tato karavana šla z Damašku do Egypta. Oba texty taktéž uvádí, že Renaud dal příslušníky této karavany vsadit do žaláře. V bitvě u Hattína byl podle obou textů uvězněn a následně předveden před Saladina, který mu vlastní rukou usekl hlavu. V podkapitole 5.10 je Saladinovo jednání, tedy jeho zabití Renauda, odůvodněno Renaudovým záškodnictvím, zatímco 5. kapitola Itineraria popisuje Saladina jako tyrana, který neváhal zabít vznešeného a ušlechtilého muže. Kroniky se taktéž rozcházejí v Renaudově tituluře. Zatímco v podkapitole 5.10 je Renaud označen jako pán Keraku, v textu Itineraria je Renaud titulován jako princ z Antiochie. V tomto hledu je

¹⁷² *The Chronicle of the Third Crusade. The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi.* Aldershot: Ashagate, 1997, s. 128. Colvin.

¹⁷³ *The Chronicle of the Third Crusade. The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi.* Aldershot: Ashagate, 1997, s. 29.

¹⁷⁴ *The Chronicle of the Third Crusade. The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi.* Aldershot: Ashagate, 1997, s. 34.

¹⁷⁵ *The Chronicle of the Third Crusade. The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi.* Aldershot: Ashagate, 1997, s. 34

historicky přesnější text kroniky an-Nawádir, protože v době, kdy Renaud přepadl karavanu, tedy v roce 1181, už dlouhou dobu nebyl princem z Antiochie. V roce 1163 se totiž stal princem z Antiochie jeho nevlastní bratr Bohemud, protože Renaud si v té době odpykával dlouholetý trest ve vězení.¹⁷⁷ V obou pramenech je uveden fakt, že v době, kdy Renaud napadl karavanu, byl mezi křesťany a muslimy mír.

Shrnutí: Oba výše komparované texty se shodují v následujících bodech: v Renaudově napadení karavany a následném porušení míru mezi muslimy a křesťany, v uvěznění členů karavany Renaudem, v Renaudově porušení příměří, v Renaudově předvedení před Saladina a v jeho stětí Saladinovou rukou.

Oba výše komparované texty se rozcházejí v následujících bodech: v tituluře Renauda, směru pochodu karavany, v Saladinově motivu Renaudova stětí.

Vybrané texty se shodují ve většině informací v nich obsažených. Rozchází se pouze v detailech. Nicméně informační hodnota vybraného textu kroniky an-Nawádir se zdá být historicky přesnější než druhý komparovaný subjekt. To z toho důvodu, že mimo jiné tomuto textu an-Nawádiru dává soudobá historie za pravdu, že karavana směřovala z Egypta a nikoli do něj, a že Renaud by, bez ohledu na zvyklosti křižáků, neměl být od roku 1163 titulován princem z Antiochie.

Komparace také poukazuje na fakt, že *Itinerarium* popisuje Saladina jako tyrana, protože zabil „bezdůvodně“ Renauda. An-Nawádir nicméně pádnými argumenty zdůvodňuje Saladinovo stětí Renauda.

¹⁷⁶ *The Chronicle of the Third Crusade. The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi.* Aldershot: Ashgate, 1997, s. 29-34.

¹⁷⁷ *The Chronicle of the Third Crusade. The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi.* Aldershot: Ashgate, 1997, s. 29.

7 ZÁVĚR

Cílem práce byl zjistit jak první kniha kroniky an-Nawádir zobrazuje osobnost Saladina a následně komparovat vyobrazení Saladina obsažené v první knize kroniky an-Nawádir s vyobrazením Saladina obsaženém v Itinerariu, přičemž komparace byla provedena na historické pozadí, které dané komparované události uvádělo do historického kontextu.

Reflexe toho, jak kronika an-Nawádir zobrazuje Saladina, byla provedena v rámci kapitoly č. 5. V této reflexy se došlo k závěru, že an-Nawádir Saladina zobrazuje jako bezchybného muslima, učence, nábožensky založeného člověka a vynikajícího vojevůdce. An-Nawádir do velké míry glorifikuje osobnost Saladina ve všech výše uvedených aspektech. Základním cílem an-Nawádiru je zobrazit Saladina jako Bohem vyvoleného hrdinu islámu, kterého si Bůh zvolil, aby bojoval proti odpadlíkům víry a bezvěrcům. Další rys kroniky an-Nawádir v otázce popisu Saladina je fakt, že tato kronika slouží jako součást ideologického doktríny džihádu, založené v tomto rozsahu Núru-d-Dínem Zengím, kdy Saladin je vyobrazen jako jeden z nejzapálenějších bojovníků džihádu. Má se tak legitimizovat Saladinův boj nejen v očích prostých vojáků, ale i u kupříkladu abbásovského chalífy. Ideologie založená na džihádu byla

jednou z nejefektivnějších strategií v boji proti bezvěrcům a jako taková byla nejvíce praktikována a šířena právě Saladinem, který navázal na dřívější význačné snahy Núru-d-Dína na tomto poli.

Komparace pohledů na osobnost Saladina obsažených v kronikách an-Nawádir a Itinerarium byla provedena v kapitole č. 6. Obě komparované kroniky byly kronikami třetí křížové výpravy, tudíž bylo možno v obou těchto kronikách nalézt stejné historické události. Avšak zatímco první kniha kroniky an-Nawádir představovala v rámci komparace zástupce arabské historiografie, kronika Itinerarium byla zástupcem historiografie latinské. Obě kroniky byly svým ideologickým směřováním protichůdné. V mnoha historických údajích se komparované subjekty scházejí, nicméně v otázce Saladina se většinou kategoricky rozcházejí. Nejpatrnější je tento rozkol v podkapitole 6.1. Itinerarium ve většině případů Saladina líčí jako bezvěrce, hanebníka, zbabělce a zrádce. Jak již bylo uvedeno výše, an-Nawádir přistupuje k Saladinovi zcela opačně.

Překlad kroniky byl proveden ve 5. kapitole. Při překladu z arabského originálu byly autorem této studie využívány jako pomocné prameny anglický překlad kroniky an-Nawádir z knihy *The Rare and Excellent History of Saladin*¹⁷⁸ a neúplný český překlad první knihy kroniky an-Nawádir obsažený v monografii *Křížové výpravy očima arabských kronikářů*¹⁷⁹. Při porovnávání arabského originálu první knihy kroniky an-Nawádir s výše uvedenými pomocnými prameny v rámci překladu provedeného v 5. kapitole se došlo k několika zjištěním. Za prvé, výše uvedený anglický překlad se od arabského originálu použitého pro 5. kapitolu lišil pouze v několika málo faktografických údajích. Anglický překlad byl precizní a formulace slov a vět doslovná. Na druhou stranu výše uvedený český překlad z knihy *Křížové výpravy očima arabských kronikářů* měl více nedostatků. Za prvé, v překladu chyběla velká část týkající se procesu Taqíju-d-Dína. Tento fakt však nebyl chybou

¹⁷⁸ Viz Úvod.

¹⁷⁹ Viz kapitola č. 3.

překladaatele, nýbrž vadou manuskriptu¹⁸⁰. Fakt, že český překlad v knize Křížové výpravy očima arabských kronikářů byl vypracován z italštiny, je občas patrný. Formulace a volba slov, při porovnání s arabským originálem, již není tak precizní, jak tomu bylo v případě zmíněného anglického překladu. Lze tedy říci, že anglický překlad z knihy *The Rare and Excellent History of Saladin*, co se týče porovnání s arabským originálem, je na vyšší úrovni než je tomu u českého překladu obsaženém v monografii Křížové výpravy očima arabských kronikářů.

Nejobtížnější částí celé práce byl překlad z arabštiny do češtiny provedený v 5. kapitole. V arabském originálu se totiž vyskytovalo mnoho starých slov a slovních spojení, citací z hadíthů, Koránu, pojmů z islámského práva, válečnictví, náboženství aj.

Na tuto práci by mohlo být navázáno překladem a následným studiem druhé knihy kroniky an-Nawádir. Druhá kniha je ovšem několikanásobně objemnější, nežli kniha první, a proto by se takováto studie hodila např. jako téma pro rigorózní práci.

¹⁸⁰ Viz podkapitola 5.4.

8 RESUMÉ

Main goal of the master's thesis was to find out how Saladin was depicted in the first book of the Arabic chronicle entitled *an-Nawādir as-Sultāniyya wa-l-Mahāsin al-Yūsufiyya* by Bahā'u-d-Dīn ibn Shaddād.

Another goal of the master's thesis was to compare historical events (regarding personage of Saladin) of the first book of *an-Nawādir* with the same events of the chronicle entitled *Itinerarium* and therefore to find out whether the compared events differ from each other or not and if differ than in what scale.

The master thesis was divided into five chapters. First chapter focuses on description of the author of the chronicle *an-Nawādir*. Second chapter describes some characteristics of the first book of the chronicle *an-Nawādir*, such as its manuscripts, editions etc. Third chapter aims at some important characters of the chronicle. Fourth chapter deals with the translation of *an-Nawādir* from Arabic to Czech. The last chapter of the master thesis compares events (regarding the personage of Saladin) of the two aforementioned chronicles.

The main research outcome of the master thesis is fact, that Saladin is depicted in the first book of *an-Nawādir* as a true Muslim hero

chosen by God to fight against unbelievers. An-Nawādir also serves as an important part of Saladin's ideology of jihad.

As for the translation of the chronicle to Czech, there were used two secondary sources for that, the first one was „*The Rare and Excellent History of Saladin*“, which is English translation of the chronicle and the second one was „*Křížové výpravy očima arabských kronikářů*“, which is Czech translation of the chronicle. It was found out that the English translation is more accurate than the Czech one in terms of language accuracy, definitions of Arabic terms etc.

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Prameny

BIN WÁSIL, Džamálu-d-Dín Muhammad bin Sálím. *Mufarridžu-l-kurúb fi-l-achbár baní Ajjúb*. Qáhira: Dáru-l-qám.

IBN ŠADDÁD, Bahá'u-d-Dín. *An-Nawádir as-sultánija wa-l-mahásin al-júsúfija*. Qáhira: Maktabat chándžá, 1964.

KHALLIKAN, Ibn. *Ibn Khallikan's Bibliographical Dictionary: Vol. II*. New York: Cosimo Classics, 2010.

KHALLIKAN, Ibn. *Ibn Khallikan's bibliographical dictionary: Vol. II*. Paris: Oriental translation fund of Great Britain and Ireland, 1843.

Korán (př. Ivan Hrbek). Praha: Academia, 1972.

The Chronicle of the Third Crusade. The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi. Aldershot: Ashgate, 1997.

Monografie

BRIDGE, Antony. *Křížové výpravy*. Praha: Academia, 1995.

GABRIELI, Francesco. *Křížové výpravy očima arabských kronikářů*. Praha: Argo, 2010.

HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet 2009.

KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2006.

NICOLLE, David. *Třetí křížová výprava 1191*. Praha: Grada Publishing, 2008.

TRIMINGHAM, Spencer J. *The Sufi Orders in Islam*. Oxford: Clarendon Press 1971.

YAACOV, Lev. *Saladin in Egypt*. Boston: Brill Academic Publishers, 1999.

Absolventské práce

GRULICH, Vladimír. *Křížové výpravy do Svaté země*. Plzeň, 2011. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, Katedra Blízkovýchodních studií.

Slovníky

BAALBAKI, Rohi. *Al-Mawrid*. Beirut: Dar el-ilm lilmalayin, 1995.

Internetové zdroje

Oficiální webové stránky knihovny *al-Maktaba aš-Šámila*, dostupné z: <<http://shamela.ws/index.php/author/754>> [12. 3. 2013].

Oficiální webová stránka organizace Museum with no Frontiers, dostupné z: <http://www.discoverislamicart.org/database_item.php?id=monument;ISL;eg;Mon01;6;en> [12. 4. 2013].

Oficiální webové stránky serveru *Encyclopaedia Britannica*, dostupné z: <<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/496033/Reginald-of-Chatillon>> [25. 4. 2013].

Oficiální webová stránka Standfordské encyklopedie filosofie, dostupná z: <<http://plato.stanford.edu/entries/suhrawardi/#Lif>> [1. 5. 2013].

Oficiální webová stránka Standfordské encyklopedie filosofie, dostupná z: <<http://plato.stanford.edu/entries/suhrawardi/#Lif>> [1. 5. 2013].